

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מוציא מפשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"שעושה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **רבוע** – 4; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיו לנשואים/אחרים בתרשבע"פ.

1.1 דברים וזאת הברכה לגא – שבת חול המועד

בבלי ברכות נזב, מקום שנעקרה ממנו עבודת גלולים. תנו רבנן, הוואה מרקוליס אומר: ברוך שנתן ארך אפים לעוברי רצונו. מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים אומר: ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו, וכשם שנעקרה ממקום זה כן תעקר מכל מקומות ישראל, והשב לב עובדיהם לעבדך (רש"י לב עובדיהם - על פושעי ישראל מתפלל). ובחזון לארץ אין צריך לומר והשב לב עובדיהם לעבדך - מפני שרובה גוים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בחזון לארץ צריך לומר כן, מפני שעתידין להתגייר, שנאמר (צפניה ג, ט) **אָז אֶהְפֹּךְ אֶל-עַמִּים שְׂפֵה בְרוּךְ**.

צפניה ג,ט: כי-אז אהפך אל-עמים שפה ברוכה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד:

ר' יוסף קרא: (ט) שפה ברוכה - שידברו מלות לשון הקדש שהוא לשון מובחר. **שכם אחד** - חבורה אחת; שיתגיירו כולם לשם ה'.

בבלי ברכות נחא, תנו רבנן: הוואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו, חכמי אומות העולם - אומר ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם. הוואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו, מלכי אומות העולם - אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם. אמר רבי יוחנן: לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם, **שאם יזכה - יבחין** בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם.

רש"י בבלי ברכות נחא, שאם יזכה - לעולם הבא ויראה בכבוד **מלך המשיח**. **יבחין** - כמה יתר כבוד נוטלי שכר מצות יותר ממה שהיה כבוד האומות בעולם הזה.

רב ששת סגי נהור הוה, הוה קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא, וקם אזל בהדיהו רב ששת. אשכחיה ההוא מינא אמר ליה: חצבי לנהרא, כגני לייא? אמר ליה: תא חזי דידענא טפי מינך. חלף גונדא קמייתא, כי קא אוושא אמר ליה ההוא מינא: אתא מלכא. אמר ליה רב ששת: לא קאתי. חלף גונדא תניינא, כי קא אוושא אמר ליה ההוא מינא: השתא קא אתי מלכא. אמר ליה רב ששת: לא קא אתי מלכא. חליף תליתאי, כי קא שתקא, אמר ליה רב ששת: ודאי השתא אתי מלכא. אמר ליה ההוא מינא: מנא לך הא? אמר ליה: דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא; דכתיב

(**מלכים א יט,יא**) **וַיֹּאמֶר צָא וְעַמְדַתְּ בַּהַר לְפָנַי ה'**

והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואתר הרוח רעש לא ברעש ה': [יב] **ואתר הרעש אש לא באש ה' ואתר האש קול דממה דקה:** כי אתא מלכא, פתח רב ששת וקא מברך ליה. אמר ליה ההוא מינא: למאן דלא חזית ליה קא מברכת? ומאי הוי עליה דההוא מינא? איכא דאמרי: חברויה כחלינהו לעיניה, ואיכא דאמרי: רב ששת נתן עיניו בו, ונעשה גל של עצמות.

מלכים א יט,ט - י:

[ט] **וַיָּבֹא-שָׁם אֶל-הַמְעָרָה וַיִּגְלֵן שָׁם וְהָנָה דְּבַר-ה' אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה-לָּךְ פֶּה אֲלֵיךָ:**

[י] **וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לְתוֹ אֲלֵתִי צָבָאוֹת כִּי-עֲזַבּוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ וְאֶת-זְבֻחֵיךָ הָרְנוּ בְּחָרֵב וְאֲתַר אַנְי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ:**
מלכים א יט,יא:

וַיֹּאמֶר צָא וְעַמְדַתְּ בַּהַר לְפָנַי ה'

והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואתר הרוח רעש לא ברעש ה': [יב] **ואתר הרעש אש לא באש ה' ואתר האש קול דממה דקה:**

[יג] **וַיְהִי כִשְׁמַע אֱלֹהֵי וַיִּגְלַט פָּנָיו בְּאֲדָרְתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמְעָרָה וְהָנָה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה-לָּךְ פֶּה אֲלֵיךָ:**

[יד] **וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לְתוֹ אֲלֵתִי צָבָאוֹת כִּי-עֲזַבּוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ וְאֶת-זְבֻחֵיךָ הָרְנוּ בְּחָרֵב וְאֲתַר אַנְי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: ס**

[טו] **וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו לָךְ שׁוּב לְדַרְכֶּךָ מִדְּבַרְהָ דְמַשָּׁק וּבָאֵת וּמְשַׁחֵת אֶת-חֲזָאֵל לְמַלְךְ עַל-אַרְם:**

[טז] **וְאֵת יְהוּא בֶן-נְמָשִׁי תִמְשָׁח לְמַלְךְ עַל-יִשְׂרָאֵל וְאֵת-אֱלִישָׁע בֶּן-שַׁפְטַן מֵאֵבֶל מְחֻלָּה תִמְשָׁח לְנָבִיא תַחְתֶּיךָ:**

הסבר הלכתי והסבר אגדה סביב משנה ברכות פ"ט מ"ב: בבלי ברכות נזב, נט והפסוקים מלכים א יט,ט - טז:

הסבר הלכתי:

ורוח גדולה – מונח פזר

הרב שטרומ הי"ו מאורות הדף התשס"ה - מסוגיה זאת פסק ה-**מגן אברהם** שאפשר לברך על דבר שלא רואים, כנראה מכוון שהמלך נמצא במקום אבל אינו נראה (כמו שרב ששת לא ראה אותו), וה-**ברכי יוסף** פסק שאפשר לברך ברכת המלך גם אם רואים רק את מרכבתו ולא את המלך עצמו, כאשר ידוע שהמלך נמצא שם. מזה בדקנו בשו"ע או"ח סימן רכד עד רכט ובמפרשינו.

(**מלכים א יט,יא**) **וְרוּחַ גְּדוֹלָה** – מונח פזר, כעין שני פזר, בלימוד למקום אחר ואם צריך גם למקומו. בינתיים מצאנו לימוד אחד למקומו

(**מלכים א יט,יא**) **וְהָנָה ה' עָבַר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחַזַּק מִפְּרָק הַרִים** – יש ללמוד למקומו כ- אמר ... רב ששת: ... דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא. מוצע ההסבר כשם שמלכו של עולם משנה בטבע כך מלכות בארץ פורצת לה דרך בכל מקום שצריכה, ולכן פסוק זה הוא כנראה סימוכין למצווה לברך על מלך מאומות העולם, כמעשה רב ששת, וכנראה שזה גם סימוכין למצווה לברך על מלך ישראל. **מְפָרֵךְ** – טרסא, בתפקיד שיעור מרחק ושיעור זמן לברכה על מלך.

מכאן ע"י **ורוח גדולה** – מונח פזר, לימוד למקומו בנושא מלך ושילטונים והפלגה ללימוד למקומות אחרים שאחד מהם הוא ברכות שונות על על תופעות טבע, שהן כעין שלטונים – נציגי הקב"ה בעולם.

לימוד למקומו וְחַזַּק מְפָרֵךְ – גרשיים, טרסא. טרסא בתפקיד בעל בחינה נעלה (כאן בעלי שלטון, כעין במחיצה לעצמו) מרמז לפסיקת **מגן אברהם או"ח סימן רכד ה (פמ"ג) (מחה"ש)** בחכמות העולם - ואם אינן חכמים אלא בדתם אינו מכרך עליהם **השלטונים שאין עול מלך עליהם** לשנות דבריה' ודן והורג במשפט מברך עליהם, ועל השרים שממנה המלך בכל עיר טוב וישר לברך בלא שם ומלכות, על השופט הגדול שהוא הקאד"י אין מברכין כלל (רדב"ז ח"ב ג):

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בהצ' פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

(מלכיא א יט,יא) וְרִיחַ גְּדוֹלָהּ – מונח פזר, כעין שני פזר, היינו לימוד לשני מקומות אחרים בתורה, שאחד מהם הוא ברכות שונות על על תופעות טבע, שהן כעין שלטונים – נציגי הקב"ה בעולם.

(מלכיא א יט,יא) וַיֹּאמֶר צֶא וְעַמְדַתְּ בְּהָרַ לְפָנַי ה'

וַיֹּאמֶר – רביע, מרמז לארבע ברכות שונות המפורטות ב-**משנה ברכות פ"ט מ"ב** או כמוסבר להלן.

וַיֹּאמֶר – רביע, מרמז לארבע קבוצות של תופעות טבע ששלוש מהן מפורטות ב-**משנה ברכות פ"ט מ"ב** ואחת נלמדת ב-**בבלי ברכות נט,ב**

תופעת מחזוריות תנועת הכוכבים: נסביר בסדר הכתוב בפסוק **צֶא וְעַמְדַתְּ בְּהָרַ לְפָנַי ה'** – מונח מונח זרקא מונח סגול, זרקא בתפקיד של תנועה ותנועה, כאן אלו מחזורי יציאת הכוכבים למסלולם וחזרתם למקומם כבעת הבריאה כמתואר ב-**בבלי ברכות נט,ב** תנו רבנן: הוואה חמה בתקפתה לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן, אומר ברוך עושה בראשית. ואימת הוי? – אמר אביי: כל עשרים ושמונה שנין, והדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נהאי ארבע.

שלוש תופעות טבע נוספות: **(מלכיא א יט,יא) וְרִיחַ גְּדוֹלָהּ וְחֶזֶק מִפְּרֵךְ הַלֵּים וּמִשֶּׁבֶר סֶלְעִים**. ירמז ל-**משנה ברכות פ"ט מ"ב**

ודרשות ה-**בבלי ברכות נט**, ופסיקות הפוסקים **שו"ע או"ח סימן רכז - רכט** על משנה זאת **(פ"ט,מ"ב)** על הזיקין ועל הזועות ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוחות אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם

על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה מעשה בראשית ר' יהודה אומר הוואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול בזמן שרואה אותו לפרקים (וב-**בבלי ברכות נט,ב** מוסיף לפרקים עד כמה? אמר רמי בר אבא אמר רב יצחק: עד שלשים יום.)

על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת:

מִפְּרֵךְ – תרסא, בתפקיד שיעור מרחק ושיעור זמן לברכה על תופעות טבע.

וְחֶזֶק מִפְּרֵךְ – גרשיים תרסא, גרשיים בתפקיד יוצא, תרסא בתפקיד שיעור וביחד אלו מחזורי יציאת הכוכבים למסלולם וחזרתם למקומם כבעת הבריאה.

הַלֵּים – קדמא רמז לקדמת דנא – מעשה בראשית, כמו בבבלי בכורות שיער ראש חדש ללא שינוי הבא כך מקדמת דנא.

(ב) ברכות על עקירת עבודה זרה

(מלכיא א יט,יג) בְּיַעֲזֹבוּ בְרִיתָךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ – יש לומר כי אם בני ישראל הרסו במות יחיד שאסורות מאז

הקמת בית ראשון בירושלים עשו דבר טוב. לכן אפשר כי **בְּיַעֲזֹבוּ בְרִיתָךְ** – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשטו במובן של לשון סג' נהור (בהשאלה מתאורו של רב ששת כסגי נהור) והוא מקור לחלק מה-**משנה ברכות פ"ט מ"א** הוואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל אומר ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים אומר ברוך שעקר עבודת כוכבים מארצנו: הנידון בפרטות ב-**בבלי ברכות נז,ב**

(מלכיא א יט,יג) בְּיַעֲזֹבוּ בְרִיתָךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של כעין היקש,

העשוי לרמז דרך חלק מה-**משנה ברכות פ"ט מ"ב** ... ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת ... אל החלק הראשון של **משנה ברכות פ"ט מ"א** הוואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל אומר ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה שאם מברך על הרעה קל וחומר שיש לברך על הטובה של הנסים שנעשו לישראל.

ועוד אפשר כי פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים **יִשְׂרָאֵל** ... **הָרְסוּ** מרמז ל- **משנה ברכות פ"ט מ"ד** הנכנס לכרך מתפלל שתיים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר ארבע שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו ונותן הודאה לשעבר וצועק לעתיד לבא:

כי אליהו בהגיעו לעיר יזרעאל נכנס למקום סכנה ועיוות דין כפי שהנהיגה שם איזבל אשת אחאב (כמו דין נבות) והיא הרודף שגרמה לאלהיו לברוח למדבר. כל זקף מרמז לשתי ברכות לתנא קמא בכניסה וביציאה מן העיר לבן עזאי שתי ברכות בכניסה, שתי ברכות ביציאה.

(ג) ברכות על נס לכלל ולפרט

משנה ברכות פ"ט מ"א הוואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל אומר ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה.

בבלי ברכות נד,א גמרא. מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן, דאמר קרא: **(שמות יח) ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו'.** אניסא דרבים מברכינן, אניסא דיחיד לא מברכינן? והא ההוא גברא דהוה קא אזיל בעבר ימינא, נפל עליה אריא, אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה; אתא לקמיה דרבא, ואמר ליה: כל אימת דמטית להתם - בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה!

אליהו ברח ניצל **מדש תהלים (בובר) מזמור ג** אליהו ברח, שנאמר וילך ככח האכילה ההיא ארבעים יום, **ילקוט שמעוני שמואל ב רמז קנא** אליהו ברח ויקם וילך אל נפשו,

ר' עובדיה מברטנורא מסכת ברכות פ"ט מ"א הוואה מקום שנעשו בו ניסים - כגון מעברות ים סוף ונחלי ארנון ומעברות הירדן ואבן שישב עליה משה ע"ה כשעשה מלחמה בעמלק ודומיהן. ואניסא דרבים כגון הני דאמרינן מחייבי כ"ע לברוכי, אבל אניסא דיחיד כגון הוואה מקום שנעשה לו בו נס איהו חייב לברוכי ברוך שעשה לי נס במקום הזה ובנו ובן בנו חייבים לברך ברוך שעשה נס לאבותי במקום הזה. וכל הני ברכות דמתניתין בעו הזכרת שם ומלכות דכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה:

גם יחיד שניצל בנס פרטי צריך לברך, ועל נס הצלתו מספר אליהו **(מלכיא א יט,יד) וְאֶת-נְבִיאָיִךְ הָרַנִּי בְּחַרְבַּ וְאֶתְרַב אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ**

וְאֶתְרַב אֲנִי לְבָדִי – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שניים המברכים על נס פרטי. מי שארע לו הנס, והיוצא מפשטו של מקרא להכליל את בנו ושאר הדורות לברך על נס זה.

אם לא היה כתוב ההמשך **וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ** אפשר כי דברי אליהו וחזרתו עליהם היו בבחינת הנאמר **משנה ברכות פ"ט מ"ג** ... הצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא ... כפי' **ר' עובדיה מברטנורא** הצועק לשעבר - המתפלל על מה שכבר היה הרי זו תפלת שוא,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = חלסא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתרש"ב פ'.

דמאי דהוה הוה (שמה שהיה כבר היה ואי אפשר לשנותו). אבל בהוסיפו ויבקשו את-נפשי לקחתה הרי זה בבחינת דבר הנמשך בהוה ולעתיד ולכן אין זאת תפילת שוא.

ויבקשו את-נפשי – מרכא טפחא, יתור לרבות המסביר מדוע גם הבן של בעל הנס וצאצאיו צריכים לברך על הנס כי הרוזף עמד לקחת נפשו לקחתה – סלוק, להגביל חיי הנדרף וזרעיותו, שלא באו עדיין לעולם.

ד) ברכות על הרעה

[י] ניאמר – תרסא, ישעור זמן לאמירת ברכת כגון ברוך דיין האמת על שמועה קרובה עד 30 יום **בבלי מועד קטן כא**, (ודומה במסכת שמחות פי"ב ה"ב, עירובין מו, א, תנו רבנן: שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים, שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד. איזו היא קרובה ואיזו היא רחוקה? קרובה – בתוך שלשים, רחוקה – לאחר שלשים, דברי רבי עקיבא.

(מלכים א יט, יד) פי-עזבו בריתך בני ישראל את-מזבחתך תלסו ואת-נביאיך הרנו בחרב

קטע הפסוק **(מלכים א יט, יד) ואת-נביאיך הרנו בחרב** – טפחא מונח אתנה, מרבה מיני סיבות לברך על הרעה **משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ב** ... ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת: **משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ה** חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה ... הפסוקים **מלכים א יט, יד** מתיחסים לרעה לכלל הפסוק הנמקק זאת ב-**משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ה** מתיחס לאדם פרטי **(דברים ואחתנו ג, ו) ואתה את ה' אלתיך בכל-לביך ובכל-נפשך ובכל-מאדך**:

ואת-נביאיך הרנו בחרב – טפחא מונח אתנה, טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה ואח"כ טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות האפיון לכתוב לפנייה ללמד כי **פי-עזבו בריתך בני ישראל את-מזבחתך תלסו** מוקש ל-הריגה בחרב ויש לברך על רעה לכלל.

הרעה הכללית הזאת אמורה להיות מתוקנת ע"י שליחות אליהו להמליך את חזאל, יהוא, ומינוי אלישע לנביא, אלא שבינתיים היא רעה. אפשר כי **פי-עזבו בריתך בני ישראל את-מזבחתך תלסו** – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של כעין היקש, העשוי לרמז לחלק מה-**משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ג** ... מברך על הרעה מעין הטובה ועל הטובה מעין הרעה ... הנידון בפרטות במקומות אחדים כגון

- (א) **בבלי ברכות נ"ב**, ... תא שמע: מת אביו והוא יורשו, בתחלה אומר ברוך דיין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב!
- (ב) **בבלי ברכות ס, א** והרמב"ם בפירושו מנמק שמברכים על המצב הנוכחי ולא על המצב העתידי האפשרי. ב-**פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ברכות פ"ט מ"ג** ר"ל שאם באה עליו צרה אף על פי שתכליתה טוב מברך דיין האמת, וזהו מעין על הרעה. וכן אם באה עליו טובה אף על פי שתכליתה רע מברך הטוב והמטיב, וזהו מעין על הטובה. ודוגמת הבכא הראשונה, כגון שעבר שטפון על שדהו הרי זו רעה, אף על פי שתכליתה טובה שתרעה אדמתו, ואולי אף יביא אותו השטפון לאדמתו תועליות. ודוגמת הבכא השניה, כגון שמצא ממון וראוהו אחר כשלקחו, הרי זו טובה. אף על פי שתכליתה רעה שאותו אדם שראוהו ילשין עליו אצל המלך, ויענהו המלך וידרוש ממנו יותר ממה שמצא. (כאן הרחבת הענין ע"י הרמב"ם) וטעם דין זה שדברים המצויים הן שאין במציאותן ספק, ולכן מברך על מה שהוא עכשיו ולא יביט לסוף לפי שאותו הסוף אפשרי, ודיו לאפשרי היותו אפשרי.

הסבר אגדה: רוח פועלו של מלך המשיח

הסבר פשט הענין ע"פ פ' רלב"ג, ואחריו הסבר בפנימיות הענין ע"פ תבניות הטעמים.

[ט] ויבא-שם אל-המערה ויגלו-שם והנה דבר-ה' אליו ויאמר לו-מה-לך פה אל-היו:

רלב"ג והנה דבר-ה' אליו ויאמר – אחשוב, כי בתחלה בא אליו **דבר-ה'** על דרך הנבואה, ושאל לו השם יתברך **מה-לך פה אל-היו**, ואע"פ שכבר ידע זה השם יתברך, על דרך אמרו לקין "אי הכל אחיך" (בר' ד, ט). (ועל דרך אמרו לאדם הראשון בגן עדן איכה בהסתרתו מפני ה' כי התבייש בחטאו (בר' ג) ובשניהם ביקש ה' להיכנס עמם לשיחה ויודו וישובו בתשובה אבל הם לא שבו, ויש ללמוד שביקש ה' שאליהו ישנה לדבר זכות על ישראל). והנה השיב אליהו כי הוא מקנא לשם יתברך, כי בני ישראל עזבו ברית התורה והרסו מזבחות השם יתברך, כי לא רצו לעבוד כי אם אלהים אחרים; והרגו נביאי השם בחרב – כי כבר הרגה אותם איזבל כמו שקדם – ונשאר אליהו לבדו מן הנביאים הידועים לה, וביקשה להרוג אותו; וכאלו שאל על זה מהשם יתברך, שיקום נקמתו על אלו הרעות שעשו ישראל; והנה קרה זה לאליהו מרוב כעסו על חטאת ישראל. אז אמר לו השם יתברך שיצא ויעמוד **בהר לפני ה'** – רוצה לומר, כי כשיראה לו כבוד ה', אז יצא מהמערה. וידמה, שכבר עשה זה השם יתברך כדי שייבש אליהו רחמים על ישראל (וזה היה באותו מקום שעמד משה רבנו בפר' כי תשל וביקש רחמים אחרי מעשה העגל וה' נענה לו ולמדו סדר שלוש עשרה מדות של רחמים וזה מה שרצה שאליהו יעשה כמו משה רבנו), לא שיתלל להשחיתם על רוע מעשיהם; כי היה רצון השם יתברך להאריך להם אפו כדי שישובו אליו. ולזה הראה לו הדברים המשחיתים, כמו **הריות גדולה** וחזקה, שהיא מפרקת הרים ומשברת סלעים. ולא היה ברוח ה', כי אין מדרך השם יתברך להביא הרעות אם לא לתכלית שיגיע מהם טוב;

והנה ה' עבר – דרגא מונח רביע, תבנית טעמים המרמזת לתיקון לחטא אדם הראשון הכתוב באותה תבנית טעמים **(בר' ג, ו) וְכִי תֵאָנֶה-הוּא לְעֵינַיִם**, ה' עובר על פשע לשבים בתשובה (על בסיס רמב"ן). בשם ע"ב מאותיות מלת **עבר**, **ה' עבר** – מונח רביע מרמז למרכבה הא-לקית (בעה"ט) של ארבעה רגלים, ארבעה אופנים, ארבע חיות, ארבע מלאכים ראשיים וקבוצותיהם. כלומר מרמז להופעת כסא הכבוד לאפשר מעבר מכסא דין לכסא רחמים. תבנית טעמי המלים **(מלכים א יט, א) ויאמר צא ועמדת בהר לפני ה'** – זרקא סגול שלפני **והנה ה' עבר** מרמזים לאפשרות מעבר מכסא דין לכסא רחמים, בהסבר המשלב פירוש הרד"ק במקום עם דרשה במקום אחר. פי' **רד"ק והנה ה' עבר** – פירוש: כבוד **ה' עבר** לפניו, כמו שאמר במשה רבינו עליו השלום **ויעבר ה' ו-על-פניו ינקרא שמו כי תשא לד, ו** – זרקא סגול, שהיה עת רצון וגילוי שלוש עשרה מדות של רחמים.

בעקירת עבודת הבעל בהר הכרמל נאמר **(מלכים א יח, ט) ויבא כל-העם ויפלו על-פניהם ויאמרו ה' הוא האלהים**, עם ישראל השיב לבבו לעבודת ה'. הגיעה עת רצון לעולם והקב"ה גילה לפני אליהו במלים **הנה ה' עבר** – גי' משי"ח, שהמשיח עומד עמו וזה רמז לפירוש **רש"י בבלי ברכות נח, א שאם יזכה** – לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא ותורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אדם הראשון – ב, קפשיאן דוד ע' 76, רמב"ן על התורה: ... אמרו בבראשית רבה: **אמר רבי חילפי שמענו שיש הלך לקול, שנאמר (בר' ג) וישמענו את קול ה' א-לקים מתהלך בגן לרוח היום**, ... והוא ענין גלוי שכינה במקום ההוא או הסתלקותו מן המקום שנגלה בו. וטעם "לרוח היום", כי בהגלות השכינה תבא רוח גדולה וחזק, כענין שנאמר "והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק ... לפני ה' "

ע' 350 אין לך קוזמיקון (ג"א קוזמיקון ממלת קוסמוס = עולמית, רוח שפגעה בכל העולם) אלא של אליהו שנאמר (מלכים א יט) **"והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים"**. רבי תנחום בר חייה ואמרי ליה בשם רבנן לעולם אין מלך המשיח בא עד שיבראו כל הנשמות שעלו במחשבה להבראות ואלו הן הנשמות האמורות בספרו של אדם (טט - הקרא (בר' ג) ז"ה ספר תולדות האדם"). (מסיבה לא מוסברת בראשית רבה מזכיר כאן את מלך המשיח, אפשר כי מה שגילינו כאן ע"פ תבנית הטעמים היה גלוי לפני הז"ל).

הקב"ה גילה לפני אליהו את ה-**רוח גדולה** של המשיח והפועלו ככתב **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד** ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, **ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה**, (המומשל בפסוק במלה **יחזק**) וילחם מלחמות ה' (המומשלות בפסוק במלים **מפרק הרים ומשבר סלעים** נגד הכפירה של האומות), הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביביו ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי (וכל זה מומשל בפסוק במלים **ויבן ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה**). ומשמע **קול דממה דקה** שתשרור מלכות שמים כי כל אומות העולם התגיירו לשם ה' וידברו בלשון הקדש כנדרש ב-**בבלי ברכות נז,ב** רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בחוץ לארץ צריך לומר כן (והשב **לב עובדיהם לעבדך**), מפני שעתידיהם להתגייר (וכך פי' שיטה מקובצת ע"פ רמב"ם), שנאמר **(עפניה ג ט) אַז אַהֲפֹךְ אֶל-עַמִּים שְׂפֵה בְרוּךְה. ופ' ר' יוסף קרא: (ט) שְׂפֵה בְרוּךְה. - שידברו מלות לשון הקדש שהוא לשון מובחר. שְׂכֵם אַהֲךְ - חבורה אחת; שיתגיירו כולם לשם ה'.**

אלא שאליהו המשיח לא ללמד זכות לישראל, ולכן גלוי משיח לאליהו בעת רצון זאת שלא נוצלה הפעם והיא נדחית להופיע אחרי תלאות רבות שתחילתן נאמרת לאליהו.

ב-(יט"י) אליהו אמר את קנאתו לה'. ב-(יט"א) במלים ותבנית הטעמים **והנה ה' עֶבְרָה ה'** רמז לאליהו שיהיה כמו ה' עובר סולח ומתקן. אבל אליהו נשאר בקנאתו וב-(יט"ד) חוזר על מלות וטעמי (יט"י). ונראה כי ה' מטיל עליו שליחות ב-(יט"ט) עם רבוי והמעטה. **(מלכים א יט טו) וַיֵּאמֶר ה' אֵלָיו** – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי שליחויות מוטלות על אליהו, אחת כפשוטו של הענין לתקן את ישראל לשוב לה', ואז ע"פ **פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ד - ויקח אליהו** ואליהו גאלם לעתיד לבא בשליחות הנה **הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' (מלאכי ג,כג)**, **מלאכי ג כג – כד: [כג] הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הנקדול והנוקא:** **[כד] והשיב לב-אבות על-בנים ולב בנים על-אבותם פן-אבוא והכיתי את-הארץ חרם:** אחת יוצאת מפשוטו של ענין, לתקן את עצמו, ואז יוכל לדבר (ראה להלן) - לבשר את הגאולה לעתיד לבוא.

(מלכים א יט טו) לָךְ – תביר **שוב לדרבך** – מרכא טפחא, יתור לרבות לאליהו תיקון ישראל באמצעות צר חיזוני – חזאל, מושל ישראל – יהוא, ונביא תחתיו היינו במקומו – אלישע. **לָךְ** – תביר, ממעט את אליהו מהמשך תיקון ישראל לשוב אל ה' בגלל דרך הקנאות, ומטיל עליו שליחות תיקון עצמו ע"י תיקונים לרבו דבור: **מדברה דמשק** – מונח אתנה, רבוי והגבלה. **מדברה** כעין מלת "ה-מדבר = לשון דיבור", **מדברה** – מונח, רבוי הופעות, אליהו מחויב להופיע לכל ברית מילה בכל מקום שהוא בעולם (במדבר ובמקום סנה) כנאמר ב-**פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כח ...** חייך שאין עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך, ... כדי להיווכח במסירות הנפש **כי לא-עזבו בריתך בני ישראל**

מדברה דמשק ר"מ ד' = ד'ם מילה, וכן **מד' ו-דמ** מרמזים לדם מילה. ועל מה שאמר **את-מזבחתיך הרוס** – יש לומר כי אם הרסו במות יחיד שאסורות מאז הקמת בית ראשון בירושלים עשו דבר טוב. אפשר שכיוון לומר שפסקו מלברך לה' על שולחנם כי שולחן כעין מזבח. אפשר כי לכן אחרי זמן הונהג להזכיר בברכת המזון כי "הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא ויבשר לנו בשורות טובות" להראות לאליהו שבני ישראל מכריזים לה' על שולחנם ובפסח נקרא אליהו לכל בית ישראל להיווכח במסירות נפש לקיים מצוות פסח ואמונה בגאולה שעליו לבשר.

ועל מה שאמר **ואת-נביאיך הרנו כתרב ואנתר אני לבדי ונבקשו את-נפשי לקהקה** נקרא לתרץ קושיות הלכתיות להיווכח שלומדים תורה

דמשק – אתנה מגביל, אפשר כי אליהו כל כך טרוד עד שלרוב אינו עובר בשער הישיבה של מעלה (זמנו מוגבל) ומלת **דמשק** כענין נוטריקון הנדרש על הכינוי דמשק אליעזר – דולה ומשקה מתורת רבו, היינו שאליהו מקבל ידיעותיו מהיוצאים מהישיבה. **דמשק** – אתנה מגביל, כאשר אליהו נקרא לתת קושיות עליו ליטול רשות כדי לבוא, כנאמר **זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כד עמוד א** פתח רבי שמעון ואמר עלאין שמעו תתאין אתכנשו אלין מארי מתיבתא דלעילא ותתא, אליהו באומאה עלך (משיביע עליד) טול רשו ונחית הכא (טול רשות ורד לכאן) **דמשק** – נוטריקון: דם מילה, מזבח – משיח, שער ישיבה של מעלה, קושיות פותר – תיק"ו – תשבי יתרץ קושיות ובעיות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורול) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: אולא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

1.2 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד סוכות (התשע"ד – התשע"ה)

במדבר פינחס כט,יב: ובחמשה עשר יום לתדש השביעי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו וחתם תג לה' שבעת ימים:

והחתם תג לה' שבעת ימים: מרכא תביר טפחא מרכא סלוק
מרכא תביר טפחא מחלק את חג הסוכות לקבוצת פרטים, היינו כל יום מהוה יום חג לעצמו לפי שמספר קרבנות הפרים שונה בכל יום.
אבל בקרבנות המוספים של כל יום מופיע פָּרִים – דרגא ו- כַּבְשִׁים דרגא. הדרגא מקשרת קרבנות כל יום אל כט יב וחתם תג לה' שבעת ימים:

במדבר פינחס כט,יג – לד:

[ג] והקרבנתם עליה אשה ריח ניחח לה' פָּרִים בני-בקר שלשה עשר אילים שָׁנִים כַּבְשִׁים בני-שנה ארבעה עשר המימם יהיו: [יד] ומנחתם סלת בלילה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד לשלשה עשר פָּרִים שני עשרנים לאיל האחד לשני האילים: [טו] ועשרון עשרון לכבש האחד לארבעה עשר כַּבְשִׁים: [טז] ושעיר-עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה ונסקה: ס

בכל יו"ט מופיע פסוק ובו פירוט סוג קרבנות המוספים ומספרם ובפסוק הבא תבת ומנחתם - קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין. ומציינת לכל סוג קרבן נפח המנחה לקרבן אחד. או שנאמר כי בא ללמד שהקרבן קדם והמנחה אחרת כמו שנדרש במנחות מכתוב אחר.
ראה קדמא זקא-קטן במלה אחת

אבל ע"פ **בבלי מנחות מד,ב** קרא אחר (ראה להלן), מלמד שהנסכים והמנחות יכולים להיות מוקרבים שלא עם הקרבן אלא אף בלילה וביום אחר כל זמן שלא קדשו בכלי שרת, לכן ממלת [יד] ומנחתם יש ללמוד דבר אחר, אולי ימצא מקור למשל שאפשר להביא **ביחד** הנסכים והמנחות של קרבנות הציבור, היינו מוספי יו"ט וחול המועד (האם גם שבת נכלל בכך) ואין חובת הבאה של כל אחד לעצמו. בענין הקרא האחר עצמו לפי רש"י כגון הקרא (במ' פי כט,יח) מוספי חול המועד סוכות [יח] ומנחתם ונסכיהם ולפי תוספות הקרא (אמר כג) קרבן מוסף שבועות.

ויקרא אמר כג,יח:

והקרבנתם על-הלחם שבעת כַּבְשִׁים המימם בני שנה ופר בני-בקר אחד ואילים שָׁנִים יהיו עליה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה ריח-ניחח לה':

ויקרא אמר כג,יז:

[לז] אלה מועדי ה' אשר-תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה לה' עליה ומנחה זבח ונסכים דבר-יום ביומו:

רש"י בבלי מנחות מד,ב

מנחתם ונסכיהם (או ומנחתם ונסכיהם) בלילה - דמנחת נסכים קריבין בלילה ואי קשיא הא אמרי' בהקומץ [רבה] (לעיל /מנחות/ כו): דברים שדרכן ליקרב ביום וקחשיב מנחת נסכים מפרש לה בפ' יש קרבנות במסכת תמורה (דף יד) דהא דקתני ביום בנסכים הבאים עם הזבח והא דקתני בלילה בנסכים הבאין בפני עצמן כגון שהביא זבח בלא נסכים ולאחר זמן הביא הנסכים בפני עצמן יכול להביאן בלילה.

ואפילו למחר - אם הביא היום יכול להקריב נסכיו למחר ובלבד שלא יקדשו בכלי מאתמול דאי קדשי נפסלין בלינה כדתניא במסכ' מעילה (דף ט) קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה.
תוספות בבלי מנחות מד,ב

הסולת והשמן אין מעכבין את היין - משמע הא סולת ושמן מעכבין אהדדי ותימה דהא לא כתיב שום קרא במנחת נסכים ושמן ילפינן ממנחת גרבה דכתיב בה עיכובא לעיל (דף כז). וגלויי מילתא בעלמא הוי דגבי מיעוט מעכב את רובו כתיב קרא גם במנחת נסכים והתם גלי לן קרא.

מנחתם ונסכיהם (או ומנחתם ונסכיהם) (אפי') בלילה מנחתם ונסכיהם אפילו למחר - בפ"ב דתמורה (דף יד). מוכח דלמחר נפקא לן דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' ודרך הש"ס להביא על פסוק הרהוט בשני דרשות אע"ג דנפקי מקראי אחריני כי ההיא דשבח הפסח ושלמים הבאין מחמת הפסח פ"ק דזבחים (דף ט). ופ"ד דזבחים (דף לז). ופרק התורה (לקמן פג): ופי' מי שהיה טמא נעורים לאביה (קדושין דף ג). וכן מוהתעלמת (ב"מ דף ל). וכן ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה (גיטין דף כא): וכן מותר (פסחים דף צו): ופ"ב דבכורות (דף טו). דדריש אך ולא חלבו ומסיק רבא דאך לאותו ואת בנו הוא דאתא וחלבו מדמו נפקא וכן בשמעתין דתניא בבריית' זבח ונסכים ומסקינן דבסברא פליגי.

מנחתם ונסכיהם (או ומנחתם ונסכיהם) - פי' בקונט' פ"ק דזבחים (דף ח). ופרק המזבח מקדש (שם פד). ופ"ב דתמורה (דף יד). דמנחתם ונסכיהם דפרי חג קדריש וקשה לר"ת היכי משמע מיניה לילה ועוד היכי דרשינן מיניה מנחה ואח"כ נסכים הא קרא דבתריה כתיב לפרים לאילים ואינם כתובים על הסדר דפרים ואילים קדמי ותו דפריך ורבנן נמי הא בעי ליה ומנחתם וכו' ומאי צריך הא טובא כתיב אלא על כרחין כיון שכולם משונים זה מזה כולוהו צריכי לכך נראה לר"ת דדריש מקרא דעצרת פרשת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו- זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מתיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מתיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

אמור אל הכהנים (*ויקרא אמר כג'ח*) **ואילם שנים יהיו עליה לה' ומנחתם ונספיהם אשה ריח-ניחח לה'**: מדכתב נסכים בין עולה לאשה ש"מ דבאים בלילה כי אשה דהיינו הקטרה ולא מייתורא ונקט מנחה ברישא דדמי לעולה טפי בהקטרה והא דפ"ק **דזבחים (דף ת.)** דריש מנחתו ונסכים אפי' בלילה ומשמע התם דמייתורא דווקא קדריש והתם גבי נזיר דרש מדכתי' **מנחתו ונסכו** וכתיב נמי **ומנחתם ונסכיהם** למחר נמי שמענין כיון דגלי גבי עצרת תו אין לחלק ותימה והא הני קראי בבאין עם הזבח כתיבי והנהו לא אתא ביום כדאיתא בפ"ב **דתמורה (דף יד.)**

וי"ל דאם אינו ענין בבאים עם הזבח תנהו ענין בבאין לאחר הזבח והא דאמרינן בריש **תענית (דף ב.)**: מה ניסוך המים בלילה דאמר מר **ונספיהם אפי' בלילה** משמע דמקרא דפרי החג מיתני שאין ניסוך המים אלא בחג לאו מילתא היא דכיון דגלי לן קרא בעצרת דהוי נסכי צבור ה"ה לכל נסכי צבור וקרא דאיצטריך בניזיר דהוי נסכי יחיד.
ראה **פזר תלישא**

- [יז] וביום השני פרים בני-בקר שנים עשר אילם שנים
- בבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
- [יח] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולבבשים במספרם כמשפט:
- [יט] ושעיר-עזים אחד חטאת
- מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
- [כ] וביום השלישי פרים עשתי-עשר אילם שנים
- בבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
- [כא] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולבבשים במספרם כמשפט:
- [כב] ושעיר חטאת אחד
- מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
- [כג] וביום הרביעי פרים עשרה אילם שנים
- בבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
- [כד] מנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולבבשים במספרם כמשפט:
- [כה] ושעיר-עזים אחד חטאת
- מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
- [כו] וביום החמישי פרים תשעה אילם שנים
- בבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
- [כז] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולבבשים במספרם כמשפט:
- [כח] ושעיר חטאת אחד
- מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
- [כט] וביום הששי פרים שמונה אילם שנים
- בבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
- [ל] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולבבשים במספרם כמשפט:
- [לא] ושעיר חטאת אחד
- מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
- [לב] וביום השביעי פרים שבעה אילם שנים
- בבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
- [לג] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולבבשים במספרם כמשפטם:
- [לד] ושעיר חטאת אחד
- מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס

ראה **בבלי תענית גא**

רש"י בבלי סוכה נה,א ... אתקין אמימר דמדלגי דלוגי - ונמצאו כולן עומדין, אומרינן ביום ראשון של חול המועד ביום השני ובוים השלישי ספק שני ספק שלישי.

ולמחר אומרים ביום השלישי ובוים הרביעי, ובשלישי דחול המועד - ביום הרביעי ובוים החמישי, וברביעי - ביום החמישי ובוים הששי, ובחמישי דחול המועד, שהוא הושענא רבא, אומרים ביום הששי ובוים השביעי כספיקו, והיינו דלוגי - שאומרים היום מה שאמרו אתמול, כדאמרינן (מגילה כב) גבי ראש חדש - רב אמר: דולג - שאומר השני אחד מן הפסוקים שאמר ראשון, וכי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי לענין קוראי התורה, שהרביעי הקורא, שהוא מוסף בחולו של המועד, יותר משאר ימים, וניכר שהוא בא לכבוד היום, הוא קורא את ספיקי היום, כמו ששליח צבור אומר, ואם שבת הוא - קוראן המפטיר, והשלשה שקורין תחילה, אין מקפידין על קריאתם - יקראו מה שירצו, ומכל מקום, כך היו נוהגין רבותי - שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום, והשלישי בפרשת יום המחרת, שאינה מספיקות היום כלל, והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים.

ביום שני של סוכות בארץ-ישראל זה חול המועד, בחו"ל זה יום טוב שני של גלויות, קוראים ביום הראשון כדי לא לפגוע בקדושת היום. אפשר כי התורה רמזה מה יעשו בני ישראל אשר מסיבה כלשהי נמצאים מחוץ לארץ ישראל. הרמז נמצא בקרא (**במ' פי' כט, יז**) **וביום השני** - מונח רביע, שלא כתבנית הטעמים בשאר הימים, אפשר כי מרמז לקריאה בתורה בימי חול המועד בחו"ל, חמישה ימים בלבד. ופ' **רש"י סוכה נה,א** והשלשה שקורין תחילה, אין מקפידין על קריאתם - יקראו מה שירצו, ומכל מקום, כך היו נוהגין רבותי - שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום, והשלישי בפרשת יום המחרת, שאינה מספיקות היום כלל, והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים. טט - באופן זה גם לא פוגעים בקדושת יום טוב שני של גלויות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

יז] וביום השני פרים בני-בקר שנים עשר אילים שנים

פכשים בני-שנה ארבעה עשר המימים:

משנה פ"ה מ"ו

יום טוב הראשון של חג היו שם שלשה עשר פרים ואילים שנים ושעיר אחד נשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמנה משמרות ביום ראשון ששה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בשני חמשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בשלישי ארבעה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בחמישי שנים שנים והשאר אחד אחד בששי אחד מקריב שנים והשאר אחד אחד בשביעי כולן שוין בשמיני חזרו לפייס כברגלים אמרו מי שהקריב פרים היום לא יקריב למחר אלא חוזרין חלילה:

24 משמרות הכהנים מתכנסים ברגל לעבודת בית המקדש. אפשר כי **וביום השני** – מונח רביע בתפקיד חמש בא ללמד כנאמר ב-**משנה סוכה פ"ה מ"ו** בשני חמשה מקריבין שנים שנים (חמישה משמרות כהנים מקריבים שני פרים כל אחד)

וההמשך **פְּרִים בְּנֵי-בְקָר שְׁנַיִם עֶשְׂרַי** – דרגא תביר מרכא טפחא, וכן **פְּכָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרַי** – דרגא תביר מרכא טפחא, על כל שאר הבהמות חלה אותה הלכה והשאר אחד אחד (נותרו שני פרים מ-12, 2 אלים, שעיר אחד, 14 כבשים, סה"כ 19 בהמות כך שיש בהמה אחת להקרבת קרבן לכל אחד מ-19 המשמרות הכהנים האחרים)

אפשר היה לומר שחלוקת הקרבנות בין 24 משמרות הכהנים היא ע"פ חישוב חשבוני. אבל אפשר כי תבנית הטעמים "מונח רביע" ביום השני של סוכות מלמדת שנקטין כל יום באחד את מספר המשמרות שמקריבים שני קרבנות ואז כל משמר מקריב בכל יום לפחות קרבן אחד. יום ב' מלמד לימים ג – ז של סוכות. למשל ביום הרביעי מ-10 פרים רק 6 נעשים 2, 2, 2 ע"י שלושה משמרות. 4 פרים נעשים 1 לכל משמר ועוד 17 קרבנות אחרים אחד לכל אחד מ-17 המשמרות האחרים.

ואין לימוד מדויק כזה ביום א' כי מונח רביע עשוי להיות גם יותר מחמש ולא דווקא שש, ואפשר שגם הפתיחה של יום א' **יב]** **והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה'** מלמדת דברים אחרים ולא מאפשרת שילוב לימוד חלוקת קרבנות המוספים של חול המועד סוכות בין 24 משמרות הכהנים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשקפה: **תנ"ך** – סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך פשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.3 דברים וזאת הברכה לגא – שבת חול המועד סוכות (התשע"ה – התשע"ו)

דברים וזאת הברכה לגב:

ניאמר ה' מסיני בא ונרח משעיר למו הופיע מתר פארן ואתה מרבכת קרש מימינו אשדת אש דת למו:
ה' מסיני בא ונרח משעיר למו הופיע מתר פארן – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין בנין אב, הקש, דבר החוזר וקורה, (א) כיצד לבקש על ענין כלשהו (ב) לתבנית תפילת י"ח, תחילה שבח של המקום, אח"כ בקשת הצרכים הפרטיים, וחזרת בהודאה הקב"ה
ה' מסיני בא ונרח משעיר למו – גרשיים מרכא (=מאריך) פשטא מהפך פשטא זקא-קטן. זקא-קטן מורה על שתי דרשות, צריך ברור האם מלת ונרח או האם מלת ה'

מסיני בא – מרכא (=מאריך) פשטא, מיקום מרכא קודם לפשטא מעיד על אפשרות של הארכה כלשהי כגון דרשת הארכת פעולות זמן או דרך כנדרש ב-בבלי עבודה זרה ב,ב (האומות) אומרים לפניו: רבש"ע, כלום נתת לנו ולא קיבלנו? ומי מצי למימר הכי? והכתיב: (דב' זאת לגב, ה' מסיני בא ונרח משעיר למו, וכתיב: (חבקוק ג,ג) אלוה מתימן יבוא וקדוש מהר-פארן סגלה וגו', מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן? א"ר יוחנן: מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה!

בדרך אגדה ניאמר – רביע, (טט – א) אמירת ה' כעין אש וארבע ענינים בתורה השייכים לאש [ירושלמי שקלים פ"ו ה"א] היא אש, מובללת מאש, חצובה באש, ונתונה באש, (טט – ב) ניאמר – רביע, ע"פ ספרי דברים פיסקא שמג ועוד מקורות הפסוק מונה ארבעה מיקומים לארבע רוחות השמים, ארבעה לשונות, בדרך הלכה ניאמר – רביע, שלושה חלקים בתפילת שמונה עשרה וחלק רביעי הצעידה לאחור שלושה צעדים להיפרד מהמלך. בדרך אגדה המשפיעה על דרך ההלכה, ארבע לשונות הנדרשות בספרי הם דוגמא לכל הלשונות (בספרי מסופר שהקב"ה פנה לכל האומות) ומזה נלמד הלכת לשון התפילה טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קא ... ויכול להתפלל בכל לשון שירצה ופירש רב אלפס דווקא בצבור אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש ויש מפרשים דהא דאמרינן יחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש דוקא כששואל צרכיו אבל כשמתפלל תפלה של ציבור אפי' יחיד יכול לאומרה בכל לשון ואדוני אבי ז"ל כתב דאף יחיד כששואל צרכיו יכול לשאול בכל לשון שירצה חוץ מלשון ארמי (טט בזה שונה מהספרי שפנה גם בארמית) (דרכי משה הקצר או"ח ס' קא,אות ב) וכן הוא בזהר פר' לך לך (פח ב).

ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שמג

(ב) ניאמר ה' מסיני בא ונרח משעיר, מגיד הכתוב שכשפתח משה לא פתח בצרכם של ישראל תחילה עד שפתח בשבחו של מקום משל ללוטיר שהיה עומד על הבמה ונשכר לאחד לדבר על ידי ולא פתח בצרכי אותו האיש תחילה עד שפתח בשבחו של מלך אשרי עולם ממלכו אשרי עולם מדיינו עלינו וזחה לבנה והיו אחרים מקלסים עמו ואחר כך פתח בצרכו של אותו האיש וחזר וחתם בשבחו של מלך אף משה רבינו לא פתח בצרכי ישראל עד שפתח בשבחו של מקום שנאמר ניאמר ה' מסיני בא ואחר כך פתח בצרכם של ישראל (דב' זר"ב לגב, ג) אין פאָל ישרון, ואף דוד המלך פתח בשבחו של מקום תחילה שנאמר (תה' קמט,א) תללו יהו שירו לה' שיר חדש ואחר כך פתח בשבחם של ישראל (תה' קמט,ד) קיררועה ה' בעמיו וחזר וחתם בשבחו של מקום (תה' קמט,א) תללו יהו שירו לה' שיר חדש ואחר כך פתח בשבחו של מקום תחילה (דה"ב ו,יד) אירקמוך אלהים בשמים ובארץ שמר הברית ונתתם ואחר כך פתח בצרכם של ישראל (דה"ב ו,כז) רָבָב פִּירֵיהֶנָּה בארץ וחזר וחתם בשבחו של מקום (דה"ב ו,מא) קוֹמֶה ה' אֱלֹהִים לְנוֹחֶךָ ואף שמונה עשרה ברכות שתיקנו נביאים הראשונים שיהו ישראל מתפללים בכל יום לא פתחו בצרכם של ישראל עד שפתחו בשבחו של מקום האל הגדול הגבור והנורא קדוש אתה ונורא שמך ואחר כך מתיר אסורים ואחר כך רופא חולים ואחר כך מודים אנחנו לך.

ספרי דברים פיסקא שמג (הארכת דרך) ניאמר ה' מסיני בא, כשנגלה המקום המקום ליתן תורה לישראל לא מרוח אחת נגלה אלא מארבע רוחות שנאמר ניאמר ה' מסיני, ונרח משעיר למו, הופיע מתר פארן, ואיזו היא רוח רביעית (חבקוק ג,ג) אלוה מתימן יבא. (רבוי פעולות) דבר אחר כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא בלשון אחד אמר להם אלא בארבעה לשונות שנאמר ניאמר ה' מסיני בא זה לשון עברי ונרח משעיר למו זה לשון רומי הופיע מתר פארן זה לשון ערבי ואתה מרבכת קרש זה לשון ארמי.

(הארכת פעולות חיפוש למי ליתן התורה) דבר אחר ניאמר ה' מסיני בא כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות, וגו'

ה' מסיני בא ונרח משעיר למו – גרשיים ... מהפך פשטא – כעין יצא להקל ולא להחמיר, אפשר שזמה נלמד הלכת לשון התפילה טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קא ... ויכול להתפלל בכל לשון שירצה ופירש רב אלפס דווקא בצבור אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש ויש מפרשים דהא דאמרינן יחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש דוקא כששואל צרכיו אבל כשמתפלל תפלה של ציבור אפי' יחיד יכול לאומרה בכל לשון

מסיני בא – מרכא (=מאריך) פשטא – פשטות שיתפלל במתינות בהארכת כוונה טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קא ... כתב הרב רבי אליעזר שירגיל אדם עצמו שיכוין לפחות בחתימה של כל ברכה שיש בהן מאה ושלוש עשרה תיבות כמו שיש בתפלת חנה ומאה ושלוש עשרה פעמים לב בחומש לומר שצריך בהן כוונת הלב. (טט בדיקה ב"כתר" הממוחשב מעלה כי בחומש "לב" – 33 מופעים, בתנ"ך "לב" – 202 מופעים, "הלב", "כלב", "ללב", "מלב" – 8 מופעים, רק בנ"ך)

טט – דת – פירושו תורה, דת למו – אותיות תלמו"ד

בראשית א,יא וניאמר אלהים תרשא (תדשא בשינוי סדר אותיות אשדת) אותיות תד-דת = תורה היא תכנית הבריאה, ומוציא אל הפועל בתחילה בראשית א,א את השמים – הגדרש שם אש (ר"ת ש"א) ומים, ואת הארץ, ובארץ מאיר ומתלבש במאמרו כח המצמיח (ש"א = א"ש הצומח) ומלת "ואת" מרבה כח הצומח, והכוחות הם (ש"א = א"ש) חיות מאור אין סוף ב"ה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

תורה תמימה ואתה מרבתת קדש – אות הוא ברבבות שלו" (תגיגה ט"ז א'):

תורה תמימה הערה ד) אולי דריש כן משום שהמלה **וְאַתָּה** אינה בעיקרה עברית רק ארמית, ועל יסוד זה דרשו בספרי כשנגלה הקב"ה ליתן תורה לישראל **לא בלשון אחד נגלה אלא בארבע לשונות, ויאמר ה' מסיני בא** – זה לשון עברי, **וְנָתַח מִשְׁעִיר לְמוֹ** – זה לשון רומי, **הוֹפִיעַ מִתֵּר פְּאָרְן** – זה לשון ערבי, **וְאַתָּה מִרְבַּתֵּת קִדְשׁ** זה לשון ארמי, ע"כ. ואפשר עוד לפרש ע"פ זה ענין אות הוא ברבבות שלו ע"פ מ"ש שאין המלאכים מכירים בלשון ארמי. ולכן דריש אצל מלה ארמית זו שהוא מצויין כביכול מרבבות מלאכים שלו:

הלכות מהפסוק **תורה תמימה דברים לג הוֹפִיעַ מִתֵּר פְּאָרְן** – פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות, פשטא מלמד ששתי הדרשות הן בפשט: (טט – א) שור של ישראל שנגח לשור של עובד כוכבים פטור, (טט – ב) ושל עובד כוכבים שנגח לשור של ישראל חייב, מאי טעמא, אמר ר' יוחנן, אמר קרא **הוֹפִיעַ מִתֵּר פְּאָרְן** – מפארן הוֹפִיעַ ממונם לישראל" (ב"ק ל"ח א'):

ע"פ **תורה תמימה הערה ג**) הלשון **הוֹפִיעַ** מוסב על קבלת התורה (ע"י בני נח), ... ראה הקב"ה (שגם את) שבע מצות שקבלו עליהם בני נח... שאין בהם אף שמץ רוחניות, רק כולן מיוסדות על קיום העולם... לא קיימו אותן ... וכיון שסרבו ... אין להם דין ומשפט, הפקיר הבורא ממונם לישראל, המקיימים את התורה ועל ידה מקיימים את העולם, מתורת קנס.

מימינו אש דת – כתיב (ישעיה ס"ב) נשבע ה' בימינו – זו תורה, שנאמר **מימינו אש דת**" (ברכות ו' א'):

להלן שלוש הלכות הנדרשות עם מלת **מימינו** – זקא-גדול

מימינו אש דת – מפני מה אין מקנחין בימין, אמר רבא, מפני שהתורה נתנית בימין, דכתיב **מימינו אש דת**" (שם ס"ב א'):

מימינו אש דת – תניא, משום שמעיה אמרו, המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ונותן שלום לימין ואח"כ לשמאל, שנא' **מימינו אש דת למו**" (יומא נ"ג ב'):

טט - **מימינו אש דת** – זקא-גדול, אפשר מרמז לשלוש הפסיעות לאחוריו, וכן שתי נקודות הן ההשתחואה לימין ולשמאל, ונקודה אחת היא ההשתחואה לאמצע.

מימינו אש דת – הנותן ס"ת לחבירו לא יתננו אלא בימין וכן הלוקחו לא יקחנו אלא בימין כנתינתו מתחלה, שנאמר **מימינו אש דת** (מס' סופרים פ"ג ה"י):

רש"י אש שחורה על גב אש לבנה, ופ"י **תורה תמימה אש דת למו** – רבי פינחס בשם רשב"ל אומר, התורה שנתנה הקב"ה למשה עיקרה מאש לבנה חרותה מאש שחורה^ט, היא אש, מובללת מאש, חצובה באש, ונתונה באש, שנאמר **מימינו אש דת למו**^י [ירושלמי שקלים פ"ו ה"א]: **תורה תמימה הערה ט**) כלומר האבנים עצמן היו אש לבנה ואותיותיה שהיו כתובות על הלוחות היו מן אש שחורה: **אש דת** – מרכא טפחא, כיתור לרבות על על אש לבנה (שהם האבנים) אש שחורה שהם האותיות.

דברים זאת הברכה לגז: וְנָתַתָּה לַיהוּדָה וַיֹּאמְרָה שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה וְאֶל-עַמּוֹ תְּבַיְאֲנוּ יְדִילוּ כָּבֹד לֹא וְעַזְרָא מִצְרָיו תִּתְּנֶה: **פ רש"י** (ז) **וְנָתַתָּה לַיהוּדָה** – סמך **יהודה** לראובן, מפני ששניהם הודו על קלקול שבידם; שנאמר: "אשר חכמים יגידו" וגו' "להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם" (איוב טו, יח-יט; ראה סוטה ז, ב). ועוד פירושו רבותינו (ראה סוטה ז, ב), שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמות יהודה מתגלגלין בארון מפני נידוי שקבל עליו, שנאמר "וחטאתי לאבי כל הימים" (בר' מד, לב); אמר משה (ראה ספ"ד שמח): מי גרם לראובן שיודה? יהודה: **שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה** – תפלת דוד ושלמה ואסא מפני הכושים (ראה דה"ב יד, י), ויהושפט מפני העמונים (ראה שם כה-יב), וחזקיהו מפני סנחריב (ראה שם לב, כ). **ואל עמו תביאנו** – לשלום מפני המלחמה. **ידיו רב לו** – יריבו ריבו, וינקמו נקמתו. **ועזר מצריו תתיה** – על יהושפט התפלל על מלחמת רמת גלעד: "ויזעק יהושפט ויה' עזרו" (דה"ב יח, לא; ראה ספ"ד שמח). דבר אחר (שם): **שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה** – כאן רמז ברכה לשמעון מתוך ברכתיו של יהודה. ואף כשחלקו ארץ ישראל נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה, שנאמר: "מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון" (יהו' יט, ט). ומפני מה לא ייחד לו ברכה בפני עצמו? שהיה בלבו עליו על מה שעשה בשטים. כן כתוב באגדת תהלים (שור"ט צ, ג). **וְנָתַתָּה לַיהוּדָה וַיֹּאמְרָה** – מונח זקא סגול, בתפקיד מוסיף מיהודה על יהודה, (א) רבוי תפילות מלכי בית דוד שמהיודה. (ב) הודאתו של יהודה גרמה להודאתו של ראובן, (ג) בתפקיד גריעה מנחלת יהודה להושיב עמו את שבט שמעון.

דברים זאת הברכה לגיא: **בְּרַךְ ה' חֵילוֹ וּפְעָל יָדָיו תִּרְצָה** **מִחַץ מְתַנְּגִים קָמְיוּ וּמִשְׁנָאִיו מִן-יָקוּמוּן: ס בבלי פסחים עב, ב** ד"ה דתנן היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, כל הקרבנות כולן שהקריב על גבי המזבח פסולין ורבי יהושע מכשיר. ואמרין מ"ט דר' יהושע דכתיב **בְּרַךְ ה' חֵילוֹ וּפְעָל יָדָיו תִּרְצָה** **רש"י בן גרושה**. כהן חלל זר גמור הוא וגו' **בְּרַךְ ה' חֵילוֹ**. בהכנהים כתיב שימו קטורה באפך וגו' וסמך ליה **בְּרַךְ ה' חֵילוֹ** – חללים שבו.

רבינו חננאל ד"ה ורבי יהושע מכשיר מ"ט דכתיב **בְּרַךְ ה' חֵילוֹ** אפילו חולין שבו פועל ידיו תרצה.

טט – ע"פ **רש"י** ו-**רבינו חננאל בְּרַךְ ה'** המהפך פשטא הוציא הכתוב מפשרו ביחס למלת **חילו** – זקא-קטן, המפסיק בינה ובין **וּפְעָל יָדָיו תִּרְצָה** ללמדך כי עד שנודע שהכהן הוא בן גרושה או חלוצה והרי הוא חלל אפילו כך רבי יהושע מכשיר מ"ט דכתיב **בְּרַךְ ה' חֵילוֹ** אפילו חולין שבו, שבאמת הוא חולין אך נכשיר כל עבודותיו עד שנודע שהוא חלל היינו – פועל ידיו לשעבר תרצה.

בְּרַךְ ה' חֵילוֹ – מהפך פשטא זקא-קטן, אפשר כי כאן זקא-קטן מלמד על שני מיני כהנים: כהן כשר, כהן אחרי שנודע שהוא חלל **מִחַץ** – קדמא, הקדים לברכם כפ' **רש"י** – ... ד"א ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם עובדי כוכבים והתפלל עליהם לפי שהיו מעטים וגו' **מְתַנְּגִים קָמְיוּ וּמִשְׁנָאִיו** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חל אותו ענין, ע"פ **תולדות יצחק** זה דחיית כל המערערים על הכהונה.

מִחַץ – קדמא, ע"פ מאור ושמש, יקדים להשכים וילמד תורה, וזה מגרש הקליפות המבלבלות בתפילה, מטהר מחשבה ממחשבות זרות בתפילה **מְתַנְּגִים קָמְיוּ וּמִשְׁנָאִיו** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חלה אותה הלכה או ענין. כאן ע"י הלימוד קודם התפילה מסולקים כל המפריעים לתפילה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרשא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצג פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.4 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשע"ו-התשע"ז)

ויקרא אמר כג,לט: אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ אֶת-חַג-ה' שִׁבְעַת יָמִים בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן שִׁבְתוֹן וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתוֹן:

[רש"י] (וי אמר כג,לט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם ... תַּחֲנוּ - קרבן שלמים לחגיגה. יכול תדחה את השבת, תלמוד לומר אַךְ, הואיל ויש לה תשלומין כל שבעה:

בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ - שיהא חדש שביעי זה בא בזמן אסיפה, מכאן שנצטוו לעבר את השנים, שאם אין העבור, פעמים שהוא (ט: ט) רוב האסיף וחג הסוכות) בא באמצע הקיץ או החורף:

תַּחֲנוּ - שלמי חגיגה:

שִׁבְעַת יָמִים - אם לא הביא בזה יביא בזה. יכול יהא מביאן כל שבעה, תלמוד לומר **(וי אמר כג,מא) וְחַגְתֶּם אֹתוֹ, יום אחד במשמע, ולא יותר.** ולמה נאמר שבעה, לתשלומין:

שִׁבְעַת יָמִים - מונח סלוק, מונח מרבה, סלוק מגביל, רבוי לתשלומין, היינו יום הבאת שלמי חגיגה ומרבה על שבעת ימי סוכות את שמיני עצרת (כמדורש בפר' ראה), ומגביל להבאה אחת בלבד.

(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ - פשטא מקף מונח זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות בקרא. פשטא ללא מהפך לפניו מלמד על שתי דרשות בפשט הכתוב. מונח לפני זקא-קטן, תבנית העשויה ללמד על כעין מצב ביניים.

וה-[ספרא אמור פרשה יב פרק טו] דורש שתי דרשות בפשט הכתוב **(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ**

דרשה א: [ספרא אמור פרשה יב פרק טו] (משנה ברייתא) ו) (וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ עבר את השנה שתיעשה החג באסיפת הפירות.

בלשון **[רש"י] בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ -** שיהא חדש שביעי זה בא בזמן אסיפה, מכאן שנצטוו לעבר את השנים, שאם אין העבור, פעמים שהוא בא באמצע הקיץ או החורף: טט: ב-[בבלי ר"ה ז,א] ועוד גמרות מקובל ללמוד שעבור לומדים מהקרא **(דב' דאח x,טו) שְׁמוֹר אֶת-חֹדֶשׁ הָאֲבִיב וְעֵשִׂיתָ פֶסַח לֶחַד'**, ומהקרא **(שם' תשא לד,כב) וְחַג הָאֲסִיף תְּקַדַּשׁ הַשָּׁנָה:** אלא שכאן נלמדת אחת מן הסיבות לעיבור שנה.

כפי' **[הח"ח: על תו"כ מ"ו]** שתיעשה החג באסיפת הפירות מדקבע הכתוב ואמר **(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ** בזה אמר לנו דאם היתה השנה באופן דאין חג הסוכות בא בה **בְּאַסְפֹּכֶם** עבר את השנה והוא אדר השני (טט: שיבא אחרי סוכות זה המוקדם) כדי שתעשה חג הסוכות (טט: הבא) **(דב' דאח טו,ג) בְּאַסְפֹּכֶם** והוא אחד מן ג' סיבות שמעברין עבורם השנה כדאיתא ב-[בסנהדרין פ"ק דף יב] על ג' דברים מעברין השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה

(דב' דאח טו,ג) בְּאַסְפֹּכֶם - קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין. כנאמר ב-[בבלי סוכה ט,א משנה סוכה פ"א מ"א] כל שעשאה קודם לחג שלשים יום. ... אם עשאה לשם חג, (1)אפילו מתחילת השנה (עשאה לשם חג) - כשרה.

ועוד ע"פ **[משנה סוכה פ"א,מ"ד,מ"ה]** במוקדם סיכך בסכך פסול או שהניח על הדפנות ללא כוונת סיכוך ואח"כ תיקן, הסכך הוכשר. **דרשה ב: [ספרא אמור פרשה יב פרק טו] (מ"ז) יכול באסיפת כל הפירות תלמוד לומר (דב' דאח טו,ג) תַּחֲנוּ תַּעֲשֶׂה לֶךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאַסְפֹּכֶם מְגֻרְנָה וּמִקְבָּד:** מגורנך ולא כל גורנך, מיקבך ולא כל יקבך, אי **בְּאַסְפֹּכֶם מְגֻרְנָה וּמִקְבָּד** יכול מקצתם תלמוד לומר **(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ** כיצד השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג ברוב אסיפת כל הפירות.

[הח"ח: על תו"כ מ"ז] ולא כל גורנך ולא כל יקבך פ"י שכל הפירות יש להן גורן ויש מהן שיש להן יקב והם אותן פירות שעושין מהן משקה יכול מקצתם פ"י אפילו מיעוטו. ברוב אסיפת כל הפירות פ"י ברוב אסיפת המינין כיצד אם הם עשירי מיני פירות ונאספו מהן י"ג קודם החג כבר בא החג בזמנו ונ"ל שאין הולכין אלא אחר המינין המצויין בישוב ועיקריהן למאכל אדם או למשקה אדם [ראב"ד ור"ש והוא דלא כפירוש הק"א]

מלת "את" מרבה, אבל תבנית הטעמים של **אֶת-תְּבוּאֹת** – מונח לפני זקא-קטן, עשויה ללמד על כעין מצב ביניים, לא רבוי מועט ולא רבוי מלא כמו שדרש ב-[ספרא (מ"ז)] השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג ברוב אסיפת כל הפירות. כיצד הגיעו הפירות לכאן כאשר כתוב **תְּבוּאֹת?** התשובה ע"י טעם מקף של **אֶת-תְּבוּאֹת** – מקף כרב-משמעות מלת תבואת: (א) דגן כמשמע ב-[משנה פאה פ"א,מ"ד] [*] כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידוליו מן הארץ ולקישטו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפאה והתבואה (טט: של דגן מונה לעצמו) והקטניות בכלל הזה: וכן משמע מפ' **[רש"י] (וי בחר כה,כא) וְעֵשִׂיתָ אֶת-הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים:** ... שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן **(כה,כב)** עד חג הסוכות של תשיעית, שהיא עת בוא תבואתה של שמינית לתוך הבית, שכל ימות הקיץ היו בשדה בגרנות, ובתשרי הוא עת האסיף לבית: (ב) כל גידולי אדמה, כגון דגניים, פירות האילן, ירקות. והכונה כאן למצב (ב) כפי' **[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא פרשת אמור (המתחיל בדף נז עמוד ב)] (וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ.** באסיפת כל הפירות מדבר. מלמד שכל הפירות נקראין **תְּבוּאֹת הָאָרֶץ.**

ויקרא אמר כג,מ:

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ-עָבֹת וְעֵרְבֵי-נַחַל וְשִׂמְחַתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

(וי אמר כג,מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם - קדמא ואולא, כסדר לימוד, **[פירוש המשנה רמב"ם סוכה פ"ג,מ"א]** למדו בקבלה מן הַדָּר להדר לשלושה המינים האחרים. ומן הלולב שהוא השני בפסוק לומד מארכו של ארבעה טפחים, טפח לאחוזו ושלושה טפחים לנענע לאורך ענף ההדס ואורך ענף הערבה שיהיו שלשה טפחים.

לפי סדר לכתחילה הדר, פחות מהדר, מרבה על לכם – במשמע שלכם, מתנה על מנת להחזיר, ע"פ **[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סוכה פ"ג,מ"א] ...** אם נתנו לו במתנה הרי זה מותר אף על פי שהיא על מנת להחזיר, כלל הוא אצלינו מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. ומותר ליתן מתנה ביום טוב.

ומרבה על מה שלא שלכם פסולים אחרים להתמעט גזול, יבש, של אשירה, של עיר הנידחת, נקטם ראשו, נפרצו עליו. ומרבה ערבה של בעל שאינה גדלה על נחל, וערבה שנקטם ראשה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **תנ"ך** = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור רבבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/חברים בתשובה"פ.

1.6 דברים וזאת הברכה לגא – שבת חול המועד (התשע"ח – התשע"ט)

דברים וזה"ב לגא: וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ:

(דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע

[ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שמב] (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה, הרי זו מוסיף על ברכה ראשונה שברכם יעקב אביהם

(בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבַרְךְ אוֹתָם נִמְצְאוּ לְמִדֵּים שִׁמְמוֹנוֹ שְׁסִיִּים יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְבָרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל מִשֵּׁם הַתְּחִיל

משה לברכם שנאמר דב' וזה"ב לגא, וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ: (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה הרי זה מוסיף על ברכה ראשונה ואינו

היא (טט: ראה הסבר נוסף להלן) (תה' ז,א) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִיש־הָאֱלֹהִים ועדין הדבר תלוי אין אנו יודעים אם תפילה קודמת לברכה אם ברכה קודמת לתפילה כשהוא אומר וזאת הברכה הרי תפילה קודמת לברכה, ואין ברכה קודמת לתפילה.

(טט: ראה הסבר נוסף על לעיל) הרי זה מוסיף על ברכה ראשונה ואינו היא (טט: היא הכתובה ב- (וי' שמ' ט,כג) וַיִּצְאֹ וַיְבַרְכֵנו אֶת־הָעָם . ועל

כך פ' (רש"י) שמשה ואהרן ברכו (תה' ז,א) וַיְקִיאוּ נַעַם אֶלְהֵינוּ עֲלֵינוּ שְׁכַחוּבֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה הַפֶּה הַנִּפְתָּח ב- (תה' ז,א) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה

אִיש־הָאֱלֹהִים הרי תפילה קודמת לברכה

[מדרש תנאים] (דב' וזה"ב לגא) הַבְּרָכָה אל תקרא הברכה אלא הבריכה מה בריכה מטהרת טמאים כך משה מקרב רחוקים להלן בתיא

וכאן (דב' וזה"ב לגא) יְהִי רְאוּנוֹ וְאֵל־יָמָת .

(דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבעה דברים מרומזים כאן. (א) ברכת יעקב, (ב) (ג) לפחות שתי

ברכות, שמשה ברך את ישראל כנדרש ב- [ספרי וזה"ב שמב]. (ד) [מדרש תנאים] ברכה – בריכה; (ה) [מדרש תנאים] אִישׁ

הָאֱלֹהִים מלמד שהיה מברך (ע"פ [שפת"ח] (דב' א,יא) ללא תנאי) והקב"ה מקיים וזה מורחב בהסבר להלן של [בעלי התוס'] [בעה"ט]

(דב' וזה"ב לגא) הַבְּרָכָה – רביעי, בתפקיד רובין

[מגן אברהם – ג, הרב טברסקי אברהם, ע' תשעז (אוצר החכמה)] (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה וגו' הנה על תיבת הַבְּרָכָה הטעם

הוא רביעי ואיתא בזהר הקדוש (ח"א כד.) רביע סליק לעילא, היינו שמשה רבנו ע"ה ברך את בני ישראל בברכה זו שיתעלו למעלה עד

רום המעלות העליונות, שיזכו לבחינת רביעי שמרמז לבחינת^(ט) (והה"ק ח"ג א,גה) אימא דרביעת על בנין, שתהיה אימא עילאה רביעת

עליהם תמיד להגן בעדם ולהסתירם מכל הרעות שבעולם, ועל זה מרמז מצות סוכה וגו' כי "סכך" בגי' 'מאה' אותיות 'האם' בחינת אמא עילאה בחינת בינה שהיא תשובה שעל ידה זוכים לבחינת אימא דרביעת (=רובצת) על בנין

(דב' וזה"ב לגא) אֲשֶׁר – קדמא, בתפקיד תפילה מקדימה לברכה

(דב' וזה"ב לגא) אֲשֶׁר – קדמא, בתפקיד מוקדם, מהווה דוגמא שממנה למדו הבאים אחריו,

[ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שמב] (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה, לפי שאמר משה לישראל דברים

קשים תחילה (דב' הא' לב,כז) מִן רֵעֵב וְיִתְמֵי רֵשָׁף וְקִטְבֵי מְרִירֵי וְשׁוֹבֵהֵמָת אֲשֶׁל־חַיִּים עִם־חַמַּת זֹחֲלֵי עָפָר; (דב' הא' לב,כח) מחוץ תְּשַׁלְּחֵנוּרָב

וּמַחְדְּרֵי אִמָּה (דב' עקב טח) וּבְחֶרֶב הַקְּצִפְתָּם אֶת־הָאֵל וּבְחֶרֶב עֵקֶב טו, (דב' עקב טז) מְקָרִים הֵייתֶם חֲזוֹר וְאָמַר לָהֶם דְּבָרֵי נִיחומִים (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת

הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה, וּמִמֶּנּוּ לִמְדוּ כָל הַנְּבִיאִים שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים לְיִשְׂרָאֵל דְּבָרִים קִשִּׁים תְּחִילָה וְחֻזְרוּם וְאוֹמְרִים לָהֶם דְּבָרֵי

ניחומים.

בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים – מרכא תביר מרכא טפחא, שני לימודים

לימוד (א) בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ובעלי הלכות או ענינים שונים

בקשר לנושא, אפשר שזה במשמעות דומה לנאמר בברכת יעקב (בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבַרְךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר

בִּבְרָכְתוֹ בִּרְךְ אֹתָם: ברכת כל שבת מיוחדת אליו ושונה מברכת השבטים האחרים. הסביר [קדושת לוי בראשית פרשת ויחי] ועל פי זה

יבוא הפסוק (בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם. כי יש אדם שמקבל שפע לפי כח קבלתו ולפי בחינתו, ובאמת אין שיה קבלת אדם זה לקבלת אדם אחר, כי קבלת כל אדם לפי הכנתו קבלתו, אך לפעמים נתן הקדוש ברוך הוא אף שלא לפי הכנתו, רק לפי רצונו

של הקדוש ברוך הוא, שהוא למעלה מכח קבלת אדם. והנה כל זה הוא בתחלה, אין האדם יכול לקבל רק לפי כח מעשיו, בפרט אם עבודתו הוא מבחינות הא' הנ"ל (טט ע"פ הקד"ל: שהוא מקבל ההשפעה מה' דרך העולמות העליונים), אך אם עובד בבחינה הב' הנ"ל (טט ע"פ

הקד"ל: שהוא מתעלה ומשפיע להבורא ולכל פמליא של מעלה), עובד הבורא רק לעשות ולמלאות רצון הבורא, אז יכול לקבל אף לפי רצון עליון. וזהו כוונת הפסוק (בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת, כי בתחלה כשהוא עובד הבורא בבחינה הא', שהוא בחינות עלמא דנוקבא, שרוצים

להיות מקבלים (ע"י וזה"ק ח"ב לו, ב), אז אִישׁ אֲשֶׁר בִּבְרָכְתוֹ בִּרְךְ אֹתָם: כל אחד לפי מדריגתו וכח קבלתו, לזה כח של זאב ולזה כח הארי. ואחר כך כשיעלה על מדריגה הב', שיהיו הם המשפיעים, בחינות עלמא דדכורא, ברך אותם בכללות, שאז יכולים לקבל השפע

אף שאינה לפי בחינה שלו, רק לפי רצון הבורא וכו'.

לימוד (ב) מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, שעל חלקם לא חלה הלכה או ענין (ב) בקשר

לנושא משה רבנו ריבה ברכות (ראה בעה"ט להלן) אבל בענוונותו (תביר בתפקיד מיעוט) יחס הכל לברכת ה' כפי' [דעת זקנים מבעלי

התוספות] (דב' וזה"ב לגא) פִּי הָרִי יוֹסֵף קָרָא שְׁלִפְכִיךְ כְּתַב אִישׁ הָאֱלֹהִים לֹמַר שֶׁעַל פִּי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּרְכָן:

[בעל הטורים] (דב' וזה"ב לגא) מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. ר"ת מאה וס"ת השם וס"ת משה. וזהו (דב' א,יא) הִי אֵלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יִסְּף עֲלֵיכֶם פָּכֶם

אֵלֶּךָ פְּעָמִים (דב' א,יא) שאמר תנו לו מאה ברכות בכל יום [מנחות מג,ב], ובכל ברכה וברכה (ערך של) יו"ד זהובים [חולין פז,א] הרי

אלף. לכך אמר (דב' א,יא) יִסְּף הַשֵּׁם עֲלֵיכֶם פָּכֶם אֵלֶּךָ פְּעָמִים משלי (ע"פ [שפת"ח] (דב' א,יא) ללא תנאי). וַיְבַרְךְ אֶתְכֶם מִשְׁלוֹ (דב"ר א יג)

(ע"פ [שפת"ח] (דב' א,יא) על תנאי שתקיימו התורה והמצווה).

למדנו ב- (דב' וילך לא,א) וַיִּגְדַּף מֹשֶׁה וַיְנַדְּבֵר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל: כי טעמי וַיְנַדְּבֵר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה תביר מרכא טפחא רמזו לרבויו לימוד בתורה שחלקו אינו קשור להלכה למעשה. אפשר שעל יסוד זה נאמר שברכם בשפע ברכות שחלקם בעולמות רוחניים ולעתיד לבוא (מלבי"ם: תורה אור) וחלקם בעולם המעשה כפי שמתבטא בברכותיו.

[ספרי דב' וזאת הברכה פיסקא שמב] [מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק לז]

עשרה נקראו אִישׁ הָאֱלֹהִים משה. אלקנה. שמואל. דוד. עדו. שמעיהו. אליהו. אלישע. מיכיהו. (עמוס) [אמוץ]:

אִישׁ הָאֱלֹהִים – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן נביאים שהתרכו על משה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישעמאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.7 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשע"ט – התש"פ)

דברים וזאת הברכה לג,ז: בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ

והם רבבות אפלים והם אפלי מנשה: ס

(דב' וזה"ב לג,ז) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ – רביע ... זקף-קטן, רביע, כעין שלוש

זקף בין שני קיסרים, עצמת הכיבוש של יהושע כמתואר ב-[**ילקוט שמעוני תורה פרשת וזאת הברכה רמז תתקנט**] וכי כמה עמים כבש יהושע והלא לא כבש יהושע אלא שלשים ואחד מלכים מלמד שכבש מלכים ושולטונות שהיי מסוף העולם ועד סופו, יחדו אפסי ארץ וכי כמה ארצות כבש יהושע והלא לא כבש אלא פרטו זה קטן, אלא כל מלכים ששיעבד היו מלכים ושולטונים, ר' יהודה אומר וכי שלשים ואחד מלך ששיעבד כולם היו בארץ ישראל, אלא כדרך שעובדים ברומי עכשיו שכל מלך ושלטון שלא קנה ברומי פלטריות וחוליות אומר לא עשיתי כלום, כך כל מלך ושלטון שלא קנה בארץ ישראל וכו',

דברים וזאת הברכה לג,א:

ינרא ראשית לו כי-שם חלקת מחקק ספון ונתא ראשי עם צדקת ה' עשה ומשפטיו עם-ישךאל: ס

(דב' וזה"ב לג,א) ינרא ראשית לו – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב.

הלימוד היוצא מהפשט מקשר בין מעשי בראשית ובין קבורת משה כדרשת [**מדרש תנאים לדברים פרק לג**] ... וזה אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות ואילו הן הקשת והמן והמטה והשמיר והכתב והמכתב והלוחות ופתיחת פי הארץ שבלעה את הרשעים ופתיחת פי האתון שקיללה את הרשע ומערה שעמד בה משה ואלהיו וקבורתו של משה שהיא אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות:

(לג,א) ינרא – מהפך, מוציא מראיית גד את המקום לצפיית העתיד של הבורא, וכבר בבריאה להכין מקום קבורת משה עם כל המוליד לכך.

הפשט מלמד על רצון גד לחלק בעבר הירדן המזרחי שבו או בקרבנו מקום קבורת משה.

כפ' [רש"י] (לג,א) ינרא ראשית לו – ראה ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית? כבוש הארץ:

(לג,א) כי-שם חלקת מחקק – כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת' שדה קבורת מחוקק והוא משה: [**שפת"ח ר**] הוכרח לפרש כן כי מפורטו של קרא משמע שכבר היה מחוקק (ט: אחר) שם קבור וזה אינו אמת ... והוסיף (רש"י) מלת שדה מפני שמלת חלקת מורה על (שהיה למשה) חלק בדבר (בארץ) משום הכי הוסיף מלת שדה (ללמד שלא היה למשה חלק בארץ):

(לג,א) כי-שם – מקף כבורר בין משמע של שם כבר קבור מחוקק אחר ובין משמע שעתיד להקבר שם משה רבנו בלבד.

(לג,א) כי-שם – תביר ממעט את המשמע ששם קבור כבר מחוקק אחר, ונשאר משמע שעתיד להקבר שם משה רבנו בלבד.

(לג,א) חלקת מחקק – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב וזהו ידיעת מקום קבורת משה. המקום שהכין הבורא בשעת הבריאה יחיד הוא. אבל למחפשים מקומה מתרבים המקומות בראיתם **(לג,א) ספון** – אתנה כמגביל את ידיעת מקום קבורת משה וזה

כפ' [רש"י] ספון – אותה חלקה ספונה וטמונה^ט מכל בריה, שנאמר **(דב' וזה"ב לד,ו) ולא ידע איש את-קברתו: [שפת"ח ש]** הוצרך לזה שלא תאמר שהמחוקק טמון רק מקום קבורתו כלומר אותה חלקה שהוא קבור בה כדכתיב **(דב' וזה"ב לד,ו) ולא ידע איש את-קברתו: [אברנבל] (דב' וזה"ב לד) ... והדרוש הרביעי למה לא נודע קבורת משה אדונינו ע"ה אמרה תורה (דב' וזה"ב לד,ו) ולא ידע איש את-קברתו וגו' ומלבד מה שיכול זה המאמר מאופן הקבורה כמו שאמרתי הנה יכלול ג"כ שלא ידע איש את מקום קבורו** כי קבורתו הוא כמו קבורת רחל ומה שיהיה על הקבר וכבר אמרו ב-[**ספרי**] ששלחה מלכות זקני בית קטרה ושל בית פחת אמרו להם לכו וראו קבורתו של משה הלכו ועמדו למעלה וראו אתו למטה ירדו למטה וראו אותה כשהיא למעלה נחלקו חציים למעלה וחציים למטה עליונים ראו אותה כלפי מטה ותחתונים ראו אותה כלפי מעלה לכך נאמר **(דב' וזה"ב לד,ו) ולא ידע איש את-קברתו** וכתב הרלב"ג שהיה הענין הזה נפלא מאד כי התורה השתדלה לבאר מקום הקבר כל מה שאיפשר בארץ מואב בגיא מול בית פעור ועם כל זה סבב הקדוש ברוך הוא ש-**(דב' וזה"ב לד,ו) ולא ידע איש את-קברתו** ושעשה זה כדי שלא יטעו הדורות ויעבדו אותו לאלוה מצד מה שהתפרסם מהפלאות שעשה:

(דב' וזה"ב לג,א) ונתא ראשי עם – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים. (לימוד א) ע"פ [**ספרי דברים פיסקא שנה**] (דב' וזה"ב

לג,א) ונתא ראשי עם, שעשה את התורה תוים תוים (לימוד ב) דבר אחר מלמד שעתיד משה ליכנס בראש כל חבורה וגו' וע"פ [**במדבר רבה (וילנא) פרשה יט**] מלמד שעתיד משה ליכנס בראש דור המתים במדבר.

(דב' וזה"ב לג,א) ונתא ראשי עם עשה – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר המרמז לחזרת משה לעתיד לבוא.

[ספרי דברים פיסקא שנה] (דב' וזה"ב לג,א) ונתא ראשי עם, שעשה את התורה תוים תוים דבר אחר מלמד שעתיד משה ליכנס בראש כל חבורה וחבורה בראש חבורה של בעלי מקרא ובראש חבורה של בעלי משנה ובראש חבורה של בעלי תלמוד, ונוטל שכר עם כל אחד ואחד וכן הוא אומר (ישעיה נג יב) לכן אחלק לו ברבים, ואת עצומים יחלק שלל.

[במדבר רבה (וילנא) פרשה יט] אמר לו הקב"ה למשה שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא וקברתם במדבר ואת מכניס דור אחר עכשיו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם הבא אלא תהא בצדן ותבא עמה שנאמר **(דב' וזה"ב לג,א) ונתא ראשי עם עשה** לכן כתיב לא תביא את הקהל הזה אלא שיצא עמך.

(דב' וזה"ב לג,א) ונתא ראשי עם – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים שנסמגם כפ' [רש"י] (לימוד א) **ראשי עם** – הם היו הולכים לפני החלוצים בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים, וכן הוא אומר **(דב' גיח) חלוצים תעבדו לפני אציקם וגו':**

(לג,א) צדקת ה' עשה – שהאמינו דבריהם ושמרו הבטחתם לעבור את הירדן עד שכבשו וחלקו. (לימוד ב) דבר אחר **(לג,א) ונתא משה ראשי עם. צדקת ה' עשה.** על"י משה אמור:

[שפת"ח ת] דלטעם ראשון קשה למה אמר בגד (לג,א) ונתא ראשי עם דהא (ט: הרי) גם בני ראובן וחצי שבט מנשה הלכו לפני

אחיהם לכן פירש דבר אחר, ולדבר אחר קשה למה מזכיר צדקתו של משה בכרכת גד לכן פירש טעם ראשון:

ט: לפי תבנית הטעמים יש שני לימודים בכתוב זה. ל-[**ספרי דברים פיסקא שנה**] יש שני לימודים באופן אחד, ל-[**רש"י**] יש שני

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששורה, עפירה, שגגה = שפחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששורה, מחיצה, עפירה, שגגה = שפחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחראים בתשובע"פ.

לימודים אחרים בדרך הסבר אחרת. **[שפת"ח ת]** הוא בשיטת **[שפת"ח]** להסביר מדוע רש"י כתב שני פירושים, בלי קשר לתבנית הטעמים.

[תורה תמימה (=ת"ת)] (לג,כא) צדקת ה' עשה וגו' – משה זכה וזיכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו, שנאמר **(לג,כא) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם-ישראל** ^(טו) **[אבות פ"ה משנה י"ח]:**

[תו"ת הערה סח] משפטים הם דיני התורה, והנה אעפ"י שגם ישראל קיימו את התורה, בכ"ז תלה הכתוב את מעשיהם במשה מפני שהוא הביאם לזה. ודריש דהלשון **(לג,כא) צדקת ה' עשה וגו'** קאי על משה ולא על גד, יען דזה מוסב על ה-**(לג,כא) שם חלקת מחקק** דקאי על משה כבדרשה הקודמת:

(לג,כא) צדקת ה' עשה – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב המדבר בצדקות גד. ומעביר את הלימוד כב-**[תו"ת הערה סח]** ודריש דהלשון **(לג,כא) צדקת ה' עשה וגו'** קאי על משה ולא על גד, ועוד יש להעיר על פי **[תו"ת הערה סח]** שזה כעין טעמא דקרא שמפני שמשה **(לג,כא) צדקת ה' עשה וגו'** לכן גד התאוה שיהיה בשכנות אל **(לג,כא) שם חלקת מחקק** דקאי על משה.

[תו"ת] מביא עוד דרשה שלפי הכתוב **(לג,כא) צדקת ה' עשה** היינו מבינים שהכתוב עוסק רק בצווי ה' **(לג,כא) צדקת ה' עשה** – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים, תבנית הטעמים מהפך פשטא מוציא את הכתוב מצווי ה' בלבד ומלמדת על הנהגותיו של משה בנושא בין אדם לחבירו.

[תו"ת] (לג,כא) צדקת ה' עשה וגו' – תניא, בשעה שמת משה, היה מוטל בכנפי שכניה ומלאכי השרת אומרים **(לג,כא) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם-ישראל** ^(טו) **[סוטה י"ג ב']:**

[תו"ת הערה סט] ומבואר עוד בסוגיא כאן שהקב"ה אמר **(תה' צד,טו) מייקרום לי עם-מריעים מייקרום לי עם-פועלי אנון**; ועיין מש"כ באות הקודם דמפרש דלשון זה קאי על משה ולא על גד, יעו"ש. ובאחת מכתבי אגדה שלנו כונת המאמר בכלל כי כידוע היה משה עמוס בקנאת ה' מישראל וכבודו ותורתו בכל תוקף מדת הדין וכמש"כ לעיל בפ' תבא ריש פרשה כ"ח פסוק א', אמנם מה שנוגע לו לעצמו לגופו ולכבודו הפרטי הי' ענו מכל האדם, כנודע. וגם ויתר על שלו לפניו משורת הדין, וענין ויתור לפניו משורת הדין כלול במלת צדקה כמבואר בחולין קל"ג א' **(דב' שפ' טו,כ) צדק צדק תרדף** – צדק משלך ותן לו, ולכן על קריאת הקדוש ברוך הוא **(תה' צד,טו) מייקרום לי עם-פועלי אנון**; כלומר מי יקנא קנאתי, על זה ענו המלאכים, אשר בכ"ז אף כי היה קנאי היינו רק בנוגע להקב"ה, אבל בנוגע לו לעצמו עשה צדקה, כלומר ויתר על שלו, וזהו הבאור **(לג,כא) צדקת ה' עשה** – בנוגע לו, **ומשפטיו** – של הקדוש ברוך הוא – עשה **עם-ישראל**, כלומר בנוגע להקב"ה עשה בדין ובמשפט, ודו"ק:

(לג,כא) ומשפטיו – טפחא ללא מרכא לפניו בתפקיד שנוי ובתפקיד כפחותה טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **עם-ישראל** טעם טפחא גם בתפקיד התפשטות האפיון המשותף (התכונה המשותפת) המתקבלת מ-**ומשפטיו עם-ישראל** לכתוב לפניו. בדיני שמים עשה משה בדין ובמשפט, אבל (א) ביחס לעצמו עשה צדקה ויותר על שלו (ב) **עם-ישראל** – מקף כבורר בין סגוריה ובין סגוריה על עם ישראל. **עם-ישראל** – סלוק כמגביל ודוחה את הקטגוריה מפני הסגוריה והיה סגורין של ישראל.

דברים וזאת הברכה לג,כו: אין פאל ישרון רכב שמים בעזרה ובנאותו שחקים:

ראה שמות וארא תו, ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע פיראין פת אלהינו:

(שמי וארא תו), **ויאמר כדברך למען תדע** – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים (אתנה ... סלוק) כעין תפקיד היקש, בנין אב, היקש מעליית מכת צפרדעים והסרת מכת צפרדעים בהשגחה אלהית ולא ע"י מערכת כוכבים, כך גם ביציאת מצרים לא מערכת הכוכבים קובעת אלא ההשגחה האלהית, וגם היקש ליציאת המרכבה האלקית.

[תורת המנחה פרשת צו, דרשה לט [המתחיל בעמוד 371]] כח ישראל ב"שבתאי" ומצרים ב"טלה" ובמכת בכורות נתבטל "טלה" ... ולעולם היה הקדוש ברוך הוא בעזרת ישראל מאז היו לו לעם, ורכב שמים להצילם ולהשמיד אויביהם. וכמו שמצינו ביציאת מצרים, כשבא משה אל פרעה היה בחדש [עמוד 373] אייר כד' **(שמות ה,יב) נגפץ העם בכל-ארץ מצרים לקשש קש לתבן**: בשעה שהתבן מצוי בשדה. ראה פרעה באיצטגנינותו כי אין מעלת ישראל אלא במזל שבתאי כי הוא מזלם, וכח שבתאי היה מתגבר בהכנסו במזל טלה, וכיון שראה זה שמח וחזק את לבו מפני שהם עובדים לטלה, וכיון שאין כח שבתאי כי אם בטלה וטלה הוא אלהיהם הוא ימנע כח שבתאי, ואי אפשר לישראל לצאת מתחת ידם ולא מרשותם.

מה עשה הקדוש ברוך הוא כדי שלא לשנות סדרי מערכת הכוכבים ויהא עולם נוהג כמנהגו, ... **(טט: יצא ב-)** **(תה' סחי) רכב אלהים רבתים אלפי שנגאן** (אלו 22000 המלאכים הנאים והמשובחים, פסוק מקבלת התורה הנדרש למכת בכורות וליציאת אחרות של המרכבה האלקית), בתוך מצרים ונהרוג כל הבכורות העובדים לטלה, כי העבודה לא היתה כשרה אלא בכורות, וכשנפסק ממנו העבודה לא יהיה משועבד להם ואז יגבר ישראל, היינו דכ' **(במ' מסעי לג,ד) ומצרים מקברים את אשר הנה ה' פהם פלי-בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים**: עשה משפט וצדקה שלא ביטל כח המזל, וביטל מחשבתם במכת בכורות. הה"ד **(דב' וזה"ב לג,כו) רכב שמים בעזרה**, **(טט: כמו)** ביציאת מצרים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו I – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.**

1.8 דברים וזאת הברכה לגא, – שבת חול המועד (התש"פ – התשפ"א)

[בבלי סוכה ה,ב]

ויקרא אחרי-מות טז,יד: וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וְהִזָּה בְּאַצְבְּעוֹ עַל-פְּנֵי הַכִּפְרֹת קִדְמָה

וּלְפָנֵי הַכִּפְרֹת יִזָּה שִׁבְעַת פְּעָמִים מִן-הַדָּם בְּאַצְבְּעוֹ:

בראשית תולדות כז,ל: וַיְהִי כֹאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת-יַעֲקֹב

וַיְהִי אֲדָ יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעֵשָׂו אָחִיו יָא מְצִידוֹ:

בראשית וישלח לג,י: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בָּנָיו אֲמַרְתִּים מִצְרָיִם חֵן בְּעֵינֵיךָ וְלָקַחְתֶּם מִנְחָתִי מִיָּדִי

כִּי עַל-כֵּן רָצִיתִי פָּנֶיךָ פְּנֵי אֱלֹהִים וְתִרְצָנִי:

שמות תצוה כה,כ: וְהָיוּ הַכְּרִבִּים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכִּפְרֹת וּפְנִיהֶם אִישׁ אֶל-אָחִיו

אֶל-הַכִּפְרֹת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרִבִּים:

בענין עובי הכפורת ... רב הונא אמר מהכא **(ויקרא אח"מ טז,יד) על-פני הכפרת קדמה** (הזאה מדם הפר על עובי הכפרת הנקרא פני הכפורת) ואין פנים (של אדם) פחות מטפח (ומכאן שגם עובי פני הכפורת טפח).... אמר רב אחא בר יעקב (כ"י) רב הונא (למד גזירה שוה) **(וי' אח"מ טז,יד) פני** (כפורת) **(בר' תול' כז,ל) פני** (יצחק אבינו)

(הגמרא מציעה מקור אחר) ונילף מפנים של מעלה **(בר' וישלח לג,י) פראת פני אלהים ותרצני** (ודוחה) תפסת מרובה לא תפסת (גמרא חזרת ומקשה) ונילף (ג"ש) מכרוב דכתיב **(שם' תצ' כה,כ) אֶל-הַכִּפְרֹת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרִבִּים,**

(מתרצת הגמרא) אמר רב אחא בר יעקב גמיר (קבלה בידם) שאין פני כרובים פחותין מטפח ורב הונא נמי מהכא גמיר (קבלה בידו) שמפני כרובים יש ללמוד הג"ש, ולא מפני יצחק אבינו כמו שנאמר קודם)

- **(וי' אח"מ טז,יד) על-פני הכפרת קדמה** - מרכא טפחא אתנה,
- **(בר' תול' כז,ל) מאת פני יצחק אביו** - מרכא טפחא מונח אתנה
- **(בר' וישלח לג,י) פראת פני אלהים ותרצני** - תביר מרכא טפחא סלוק
- **(שם' תצ' כה,כ) אֶל-הַכִּפְרֹת** - קדמא זקא-קטן במלה אחת או מלים במקף, כעין מדה ל"א מל"ב מידות מוקדם והוא מאוחר בענין, כאן לומד מהמאוחר (**יְהִיוּ** - טפחא, **פְּנֵי הַכְּרִבִּים** - מרכא סלוק,) **אֶל-הַכִּפְרֹת** המקדימה אותם ודורש משיעור **פְּנֵי הַכְּרִבִּים** טפח אל שיעור **(וי' אח"מ טז,יד) פני הכפרת** היינו עוביה – טפח.
- בשלושה המקורות הראשונים לעיל מלת "פני" מוטעמת מרכא בתבנית טעמים מרכא טפחא – שתפקידה כעין יתור לרבות, אפשר כי כל המקראות האלה מכילים יתור המופנה לדרשה כלשהי
- במקור הרביעי **(שם' תצ' כה,כ) פני** – מרכא בתפקיד רבוי, **הַכְּרִבִּים** – סלוק כמגביל. אפשר שהרבווי מטעם מרכא מאפשר למלת **(שם' תצ' כה,כ) פני** לפעול ביותר מתפקיד אחד. תפקיד אחד הוא לרבות ההגבלות הנלמדות מטעם סלוק שאחריו. תפקיד נוסף עשוי להיות כעין ג"ש ללמוד מ-**(שם' תצ' כה,כ) פני הכרבים** שבהלכה למשה מסיני או גמירי – קבלה, גובהם טפח, אל **(שם' תצ' כה,כ) אֶל-הַכִּפְרֹת** וממנה אל **(וי' אח"מ טז,יד) על-פני הכפרת** ללמוד כי עובי הכפורת המכסה את ארון העדות – טפח. כך מסתיים הברור.

עורך ה-**[מתיבתא]** מעיר כך: **רש"י ותוספות** נקטו שבכל מקום בש"ס שכתוב "גמירי" היינו הלכה למשה מסיני כמבואר ב-**[בבלי יומא לב,א]**, אמר רב חסדא גמירי ... וכתב רש"י ד"ה אמר רב חסדא דהיינו הלכה למשה מסיני, וכן פירשו התוספות שם, וכן כתב הכסף משנה בדעת הרמב"ם (שחיטה פ"ה ה"ב). אולם הנצי"ב (בהקדמתו לשאלות, קדמת העמק א סק"ב) נקט בשיטת הרמב"ם שם במקום שפירשו כן להדיא הוא הלכה למשה מסיני (או שכתוב "באמת אמרו") אבל במקום שנאמר בש"ס "גמירי" אינו הלכה למשה מסיני אלא שהוא דין מקובל איש מפי איש עד אותו הדור שחידשו הלכה זו.

[בבלי סוכה ה,ב] ... גובה סוכה עשרה טפחים לפחות הלכה למשה מסיני

הקשר בין תלישא-קטנה ובשמה כמנהג הספרדים תרסא, ובין שיעורין חציצין ומחיצין.

ב- **בבלי סוכה ה ב, בבלי עירובין ד א**, נאמר דאמר רבי חייה בר אשי אמר רב: **שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני**. ננסה להראות מופעים פרטיים של שיעורין, חציצין ומחיצין בעלי קשר לפסוקים המובאים ע"י הגמרא לפי סדר המאמר ולא כסדר הכתוב בגמרא.

שיעורין – עיון במופע פרטי של תלישא-קטנה בהקשר לשיעורין ע"פ פסוק בעל קשר מסוים לפסוק שמוכא ב-**[בבלי סוכה ה,ב]**

דאמר רבי חייה בר אשי אמר רב: **שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני**. – שואלת הגמרא שיעורין דאורייתא נינהו! דכתיב **(דברים עקב ח,ח) אֲרָץ חֲטָה וְשִׁעֲרָה וְגַפְּן וְתֹאנָה וְרָמֹן אֲרָץ-זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ**; , ואמר רב חנין: כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר.

... אלמא דאורייתא נינהו. – ותסברא, שיעורין מי כתיבי? אלא: הלכתא נינהו, וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

הגמרא שואלת האם השיעורין הם מהתורה והרי אינם כתובים. ועונה השיעורין עצמם הלכה למשה מסיני (הל"מ) והקרא הוא אסמכתא בעלמא.

[בבלי סוכה ו,א] אומר כי שיעור שיעור הוא למידת עצם אדם לטמא שיעורה - דתנן: עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל.

הרמב"ם מביא הל"מ הקשורה לשיעורה אשר אינה מובאת בגמרא, כי מדידת שקל-כסף הנאמר בתורה הוא בפרי השעורה, היינו גרגר שעורה. בפירוש המשנה בתחילת קידושין ('חצי גרגר'), ובפירוש המשנה לכבודות פרק ח' משנה ז' כתב הרמב"ם שקבלה איש מפי איש שהגרגר הוא משעורה ואינו יודע לו שום טעם.

[החזו"א בקונטרס השיעורים או"ח סימן ל"ט ס"ק ג'] כתב, שהקב"ה מסר למשה שיעור הפרוטה הוא על פי משקל שעורה בכסף צרוף. ע"פ ספר **[מידות ושיעורי תורה, הרב פנחס חיים בניש ה"ו]** דעת הרמב"ם מופיעה בגאונים ובר"ף.

מתוך העיון ב- **[בבלי קידושין ב]** זכינו לגלות כי בקרא **(בראשית ח"ש כג,טו) אֲרָץ אֲרֻבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף** מלת **אֲרָץ** בטעם תלישא-קטנה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה; **תלישא-גדולה** = **הלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

(תרסא) מרמזת על לימוד שיעור במלים **שקל-בסוף** ושיעור זה התגלה כקשר בין שקל-כסף ובין גרגר שעורה והמסתעף מכך. עיין במה שכתבנו ב- **בבלי קידושין ב** ובקרא **בראשית ח"ש כג,טו**

- **הערה** היות והשעורה היא שיעור נפח קטן מכל הפירות ב- **דברים עקב ח ח**, מכפלה של מספר גרגרי שעורה עשויה לבטא נפח כל פרי מוזכר אבל לא מצאנו שהחכמים השתמשו ברעיון כזה.

מחיצות – עיון במופע פרטי של **תלישא-קטנה** בהקשר למחיצות ע"פ פסוק שמוכא **בבלי סוכה ה,ב** ונילף מכרוב, דכתיב (שמ' תר' כה,ט) **אל-הכפרת יהוה פני הכרבים**! – אמר רב אחא בר יעקב, גמירי: אין פני הכרבים פחותין מטפח. וגו'

הגמרא מחפשת מקור לגובה מחיצה של עשר טפחים. רבי מאיר מחשב לפי אמה של ששה טפחים ולכן גובה ארון הברית ע"פ פסוק מפורש הוא **תשעה** טפחים וטפח עשירי נלמד משיעור עובי הכפורת שעל הארון שנקבע כטפח. לכן מחיצת סוכה (ועוד מחיצות) של עשר טפחים היא לא הלכה למשה מסיני. רבי יהודה מחשב אמת בנין ששה טפחים, אמת כלים חמשה טפחים ולכן גובה הארון והכפורת רק שמונה וחצי טפחים. לכן מחיצה של עשר טפחים היא הלכה למשה מסיני, כי אי אפשר ללמוד אותה מהכתוב. לכולי עלמא טפח פני הכרובים הוא הלכה למשה מסיני ומלמד על גובה הכפורת מ-(שמ' תר' כה,ט) **פני הכרבים** ע"י גזרה שוה של **פני הכפורת אל פני הכרבים**. נדגיש **שזה לא** ההלכה למשה מסיני בענין גובה מחיצה של עשר טפחים, אלא שזה נעזר בהלכה למשה מסיני שפני הכרובים הם טפח.

תחילת פסוק זה (שמ' תר' כה,ט) **ויהו הכרבים** – מונח תלישא-קטנה מרמז ללמוד שיעור מתוכן הכתוב, ומדרך דרשת הכתוב בגמרא מתברר שהתוכן ממנו לומדים שיעור הוא בתוכן המוטעם בתבנית מפסקת דיבור **ויהו פני הכרבים**: בלשון הגמרא נאמר גמירי כי אין גובה **פני הכרבים**: פחות מטפח. גמירי ע"פ רש"י ותוס' משמעו הלכה למשה מסיני וע"פ הנצי"ב בשיטת הרמב"ם זה קבלה איש מפי איש עד אותו הדור בו התקבלה ההלכה הזאת. טפח זה בצירוף לגובה ארון הברית מלמד על שיעור מחיצות שיהיה עשרה טפחים אבל רק לשיטת רבי מאיר, שהארון היה באמת בנין של ששה טפחים.

(שמ' תר' כה,ט) **ויהו הכרבים** – מונח תרסא, כעין שני טעמי תרסא, מרמז לנדרש ב-**[בבלי סוכה ה,ב]** (א) תרסא בתפקיד שיעור, מרמז לנדרש ב-**[בבלי סוכה ה,ב]** וכן ב-**[עירובין]** בענין גובה טפח של הכפורת שעל ארון העדות הנדרש מגודל טפח של פני הכרובים. וזאת אחת הדוגמאות בגמרא לקביעה שיעורין חיצונין ומחיצין הלכה למשה מסיני. ראה דרישה מורחבת במאמר א בספר התשע"א, ראה **[בבלי סוכה ה,ב]** שבו פסוק זה מלמד שיעור גובה כפורת וזוהי לגובה עשרה טפח למחיצות סוכה הקטנה ביותר, ולגובה רשות אחרת (כגון רשות היחיד בתוך רשות הרבים), ולפי דרשתנו השילוב של התוכן והטעמים מונח תרסא מלמדים לכל אלה.

(ב) תרסא בתפקיד שיעור גובה של עשרה טפחים בין קצות כנפי הכרובים למעלה ובין הכפורת שעליה עמדו הכרובים, שהגמרא **[בבלי סוכה ה,ב]** מסיקה ע"י השוואה לגובה קצות כנפי הכרובים שעשה שלמה המלך בבית ראשון ושהם היו בשליש גובה הבית, לכן גם במשכן קצוות כנפי הכרובים היו בגובה שליש המשכן. המשכן גובהו 10 אמה = 60 טפח, שליש מזה עשרים טפח, והיות וקודם נדרש כי גובה ארון וכפורת עשרה טפח, לכן נותר עוד עשרה טפח לשליש גובה המשכן. וע"פ תבנית הטעמים המקור למעשה שלמה הוא כאן. יש להעיר שיש דעה שקדש הקדשים גובהו 20 עשרים אמה ולא שלושים, ואז להסביר כי כרובי שלמה הם בשליש גובה הקדש ולא קדש הקדשים. לפי הדעה של עשרים אמה, הבית הראשון היה קצת פחות מאחד עשרה נפחי משכן, ולכן שלמה הוסיף עשר מנורות ועשרה שולחנות.

רמז נחמד לגובה טפח של פני כרובים מצאנו בקרא **(בראשית ח"ש כג טו) ארץ ארבע מאת שקל-בסוף** המלים **שקל-בסוף** ככעין מידת גורעין ומוסיפין מתקבלות האותיות **פשך קלס**, **פשך** ע"פ **[בבלי סוכה ה,ב]** עשר אמות ארך הקרש. כמה הוי להו – שיתין פושכי. במשכן עשר אמות אורך קרש וזה שוה ששים פושכי היינו ששים טפחים. **פשך** לשון יחיד של פושכי. **קלס** הוא שבח, כגון שבח המלאכים וביניהם הכרובים לה'. אפשר כי לפנינו כתוב **קלס** מפי הכרובים שגובה פניהם טפח=**פשך** בארמית. מקור אפשרי למסורת כי **פני הכרובים** גובהם טפח.

ויקרא אמר כג,מב: בספת תשבו שבעת ימים כל-האזרח בישראל ישבו בספת: כל-האזרח בישראל – פשטא זקא-קטן, לרבנן שתי סוכות כשרות לישב בהם – שלו הפרטית ושאלה מחבירו. **ישבו בספת** – טפחא סלוק, ע"פ **[סיפרא פרשת אמור פרשה יב (י) ישבו בספת. בסוכות של כל דבר]**, אפשר כי טפחא בתפקיד שנוי ורבוי, משנה מארבעה מיני הלולב (דעת ר' יהודה) ל-סוכות של כל דבר אבל **בספת** – סלוק מגביל לנאמר ב-**[משנה סוכה פ"א,מ"ד]** הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס וסיכך על גבה פסולה ואם היה סיכוך הרבה מהן או שקצצן כשרה זה הכלל כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככים בו וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ מסככין בו:

מלת אזרח היא כנוי גם לאברהם אבינו. ומצאנו ב בפירוש **[אור הבהיר על אור החיים]** כי אזרח הוא יליד המקום. אברהם אבינו נולד מחוץ לא"י אבל יצחק ויעקב הוא ישראל, נולדו בא"י. מלת אזרח מכילה ג' של יצחק (208) לימין וג' יצחק (208) לשמאל. אותיות אז"ר ג' 208 עולה יצח"ק, אותיות ר"ח ג' 208 עולה יצח"ק, ולא כל זרע יצחק אלא רק אלו הכלולים ב**בישראל**. נמצא כי אזרח ירמז לנאמר **[זוהר ויקרא דף קג/א (י' אמר כג,מב) כל-האזרח בישראל ישבו בספת כל מאן דאיהו משרשא וגזעא קדישא דישראל ישבו בסכות תחות צלא דמהימנותא, אפשר כי בפנימיות התורה כל-האזרח בישראל** – פשטא זקא-קטן ירמז ליוצאי שני האבות יצחק וישראל ילידי א"י ועליהם נוספים הגרים, והעבדים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתגה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרצא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרצא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרצא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרצא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנשואים/אחרים בתרש"ב"פ.

1.9 דברים וזאת הברכה לגא, – שבת חול המועד (התש"פ – התשפ"א)

דברים וזאת הברכה לד,א: וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעַרְבַת מוֹאָב אֶל-הַר נְבוֹ וְרָאָה הַפְּסָלָה אֲשֶׁר עָל-פְּנֵי יַרְחֹוּ וַיִּנְרָאָהוּ ה' אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֶת-הַגִּלְעָד עַד-דָּן:

וַיַּעַל מֹשֶׁה – קדמא ואולא **מֵעַרְבַת מוֹאָב אֶל-הַר נְבוֹ** - מהפך פשטא מונח זקף-קטן **רָאָה הַפְּסָלָה** – מונח זקף-קטן **(אברבנאל פירוש על התורה דב' האזינו לב,מח)**

... וכדי שידע כי קרוב יום מותו צוהו שיעלה אל ראש הר נבו לא למות מיד כי לכן לא אמר ומות שם אבל תהיה העליה שמה בהתמדה פעמים רבות כי שיראה משם את הארץ כי לא תהיה הראיה (רק) ביום המיתה כי אם פעמים רבות בימים רבים שיעלה שמה תדיר יראה את הארץ. ...

ושם נאמר ויעש כאשר צוה ה' רוצה לומר שהיה עולה בכל יום אל הר נבו ורואה את הארץ ומעיין בה וכן שלקח יהושע מיד והעמידהו לפני אלעזר ולפני כל העדה וסמך ידיו עליו והיה מצוה אותו בעניני ההנהגה בכל יום כדי שיהיה מלומד בכך. וגו' ענין חזרת העליה על הר נבו ע"י משה מרומז בקרא **(דב' זאת לד,א) אֶל-הַר נְבוֹ רָאָה הַפְּסָלָה** – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה. שמשוה עלה פעמים רבות על הר נבו עד העליה האחרונה שבה נאמר לו עלה ומות.

1. דברים האזינו לב,מט: עָלָה אֶל-הַר הָעֵבְרָיִם הַזֶּה הַר-נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יַרְחֹוּ וַיִּרְאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחְזָה:

(בבלי בבא בתרא נה,ב) מאי חצובא? אמר רב יהודה אמר רב: שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ. ואמר רב יהודה אמר רב: לא מנה יהושע אלא עיירות העומדות על הגבולין. אמר רב יהודה אמר שמואל: **כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה - חייב במעשר.** לאפוקי מאי? לאפוקי קיני, קניזי, וקדמוני. תניא, רבי מאיר אומר: נפתוחא, ערבאה, ושלמאה; רבי יהודה אומר: הר שעיר, עמון, ומואב; רבי שמעון אומר: ערדיסקיס, אסיא, ואספמיא.

(רשב"ם ב"ב נו,א) **כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה - בשעת מיתתו כדכתיב (דב' וזה"ב לד,א) וַיִּנְרָאָהוּ ה' אֶת-כָּל-הָאָרֶץ**

אֶת-הַגִּלְעָד עַד-דָּן: טט: ע"פ תוס' מה שטרה סיחון ועוג ממואב ועמון וכשב משה ויהושע נקרא עבר הירדן השיך לאחת משלוש ארצות למעשר וחייב במעשר. השאר נשאר עד לביאת המשיח.

חייב במעשר - דהם הם ז' עממים הכתובים בכל מקום אבל קיני קניזי וקדמוני שנתנו לאברהם אבינו בין הבתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כשיחזירם לנו לעתיד כדאמר בכ"ר אי נמי אם כבשו ישראל מהם אחרי מות יהושע כולן פטורין מן המעשר דכתיב התם **(דב' וזה"ב לד,ד) זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי זֹאת** למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבועה כן נראה בעיני ואף על גב דרפאים נמי כתיב באברהם לא ממעטינן ליה דהיינו חוי דלא כתיב התם ומצינו שכבשם משה דכתיב **(דב' ג,ג) הַהוּא יִקְרָא אֶרֶץ רְפָאִים:** כלומר היינו רפאים שניתן לאברהם בין הבתרים.

תניא ר"מ אומר כו' - כולוהו הני תנאי בפירוש דקיני קניזי וקדמוני פליגי. **(דב' זאת לד,א) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי** – מונח תלשא, כעין שני טעמי תלשא, אחד מהם בלימוד אלפניו אל **זֹאת הָאָרֶץ** בתפקיד מחיצה ילמד אל גבולות הארץ הנמנים בפסוקים א – ד לענין תרו"מ

ביחס לקטע גמרא הבא: אמר רב יהודה אמר שמואל: **כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה - חייב במעשר.** לאפוקי מאי? לאפוקי קיני, קניזי, וקדמוני. מוצע לומר כי הפסוק הבא מכיל תבנית טעמים העשויה ללמד על המעטת ארצות מתרו"מ.

(דב' וזה"ב לד,א) וַיִּנְרָאָהוּ ה' אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֶת-הַגִּלְעָד עַד-דָּן – ארבעה מקפים אפשר שכל אחד מלמד על רב-מצב המקום לגבי תרו"מ (א) עד המקום ועד בכלל חייב (ב) מעבר למקום פטור **(דב' וזה"ב לד,א) וַיִּנְרָאָהוּ ה' אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֶת-הַגִּלְעָד עַד-דָּן** - דרגא תביר טפחא מלמד על כעין קב' פרטים שעל כל אחד חלה אותה הלכה כאן הארץ המחויבת בתרו"מ. תכונה דומה נמצאת גם באחד משמונה? הפסוקים "ארץ זבת חלב ודבש" – תביר מרצא טפחא אתנח או סלוק.

בעל הטורים (ד) הָרְאִיתִךָ. מלא יו"ד. כי יו"ד פסוקים בתורה שכתוב בהם אשר נשבע להם להביאם לארץ (בראשית כו ג, שמות לג א, במדבר יד כג, לב יא, דברים א לה, י יא, לא כ, שם כא, שם כג, לד ד). והראהו יו"ד קדושות שבא"י (כלים פ"א מ"ו): **אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי** – מונח תלשא, כעין שני תלשא, ולתלשא יש אפשרות לדרשה אלפניה ולאחריה, סה"כ עשויות להיות לפחות ארבע דרשות מתפקידי תלשא (כגון שיעורין, חציצין, מחיצין, עקירה).

דרשה א בתפקיד שיעור עשויה להיות והראהו יו"ד קדושות שבא"י (כלים פ"א מ"ו). **דרשה ב** בתפקיד מחיצה לחובת מעשרות עם סיום הכיבוש והנחלה ולעתיד לבוא

ע"פ **(בבלי בבא בתרא נו,א)** על מה שמשוה רבנו הסתכל נקבע למעשרות. ע"פ גמרא זאת אפשר כי ... **וַיִּאמְרָה ה'** - קדמא ואולא, מרמז כי מהקרא יש ללמוד כעין כלל מלמד שהארץ שה' הראה למשה רבנו כנאמר **(דב' וזה"ב לד,ד) אֶלְיֹו -** רביע, לארבע רוחות השמים ב-**(דב' וזה"ב לד,א) זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי** - מהפך פשטא מונח תלישא-גדולה (תבנית נדירה ואולי אפילו יחידה בתורה), הוציא הכתוב ממשוטו כי ה' נשבע **לְאֶבְרָהָם** – קדמא, בתפקיד מהתחלה, לתת לו ארץ עשרה עמים ושלושה מהם בעבר הירדן המזרחי וקבע (תלישא-גדולה בתפקיד תלישה ובתפקיד מחיצה) למעשרות רק הנמצא במחיצות עבר הירדן המערבי וכיבוש משה ויהושע (חבלי ארץ אשר טוהרו לישראל ע"י כיבוש סיחון ועוג מלכי האמורי מידי עמון ומואב לפני שנכבשו ע"י ישראל ממלכי האמורי), ורק לעתיד לבוא יתרחבו הגבולות למעשרות לכלול כל מה שה' נשבע **לְאֶבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב**, היינו בעבר הירדן המזרחי את שאר ארץ הקיני קניזי והקדמוני בהם ישבו מואב ועמון ואדום. אבל **(רשב"ם ב"ב נו,א)** מפרש שגם לעתיד לבוא לא יכללו לתרו"מ.

אפשר כי גם **(דב' תבוא כט,ו) וַיִּצָא סִיחֹן מִלֶּד-חֶשְׁבוֹן** – מונח תלישא-גדולה, כקביעת מחיצה לטהר המקום לכיבוש ישראל **וְעֹג** – קדמא, מורה על מה שטוהר קודם ע"י סיחון ועוג ממואב ועמון שהם ארצות הקיני קניזי והקדמוני, אבל למעשרות ומעשר שני ומעשר עני רק לעתיד לבוא.

דברים האזינו לד,ד – ה: [ד] וַיִּאמְרָה ה' אֶלְיֹו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֶבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְאמֹר לְיִרְעָה אֶתְנַחַה הָרְאִיתִךָ כַּעֲנִיָּד וְשָׂמָה לֹא תַעֲבֹר: [ה] וַיִּמַּת שֵׁם מֹשֶׁה עֶבֶר-ה' בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל-פִּי ה':

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – ההללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשורה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תכר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו – זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצגנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתרשבע"פ.**

1.10 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשפ"א – התשפ"ב)

דברים וזאת הברכה לג,א: אַף חֵבֶב עַמִּים כָּל־קִדְשׁוֹ בְּיָדְךָ וְהֵם לְרִנְיָךָ יִשְׂא מִדְּבַרְתִּיךָ:

[מדרש תנאים (=מת"נ)] (דב' וזה"ב לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים מלמד שחיבב הקדוש ברוך הוא את ישראל יתר מכל אומות העולם: (לג,א)

כָּל־קִדְשׁוֹ בְּיָדְךָ אלו פרנסיהו של ישראל שהן נותנין נפשם על ישראל כגון שני' במשה (שמ' תשא לב לב) **וְעַתָּה אִם־תִּשְׂא אֶת־הַטָּאָה וְאִם־אֵין מִתְּנִי נָא מִסְפָּרָה אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ:** אמ' משה לפני הקדוש ברוך הוא רבון העולמים אם אין את מחול לעונותיהן של ישראל מחוק שמי **מִסְפָּרָה אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ** ספר כתוב לצדיקים לעתיד לבוא שני' (תה' סט סט) **וַיִּקְחוּ מִסְפָּר תַּיִם וְעַם צְדִיקִים אֶל־יַכְתָּבוּ:** וכגון שני' בדוד (דה"א כא ז) **הֲלֹא אֲנִי אֲמַרְתִּי לְמַנּוֹת בְּעַם וְאֲנִי־הוּא אֲשֶׁר־הִטָּאתִי וְהַעֲבֵר הַרְעוּתִי:**

(שמ' תשא לב לב) וְעַתָּה אִם־תִּשְׂא אֶת־הַטָּאָה וְאִם־אֵין מִתְּנִי נָא .

ע"פ הרב בן-ציון אבא שאול זצ"ל המלה **וְעַתָּה** – מרמזת לעשיית תשובה, **וְאִם־אֵין מִתְּנִי נָא** – זקא-גדול מונח זקא-קטן אחד מכלג מופעים של תבנית ג"ג ... ז"ק בתורה המרמזת לנפילה גדולה המצריכה התערבות עליונה כדי לעורר את הלמטה. ע"פ הסקה ממאמר רבי שמעון [תקוני זרה, נספח ע' קלט, דף קמג, א לליל כל נדרין] משה רבנו ניסה לתקן בהדרגה בשלוש קבוצות של מידות וספירות דאצילות (המרומזות ב- **וְאִם־אֵין** בטעם זקא-גדול) והגיע עד לכתר דאצילות (ישיבה דלעילא) וביקש שיומתקו הגבורות בזכותו של משה – הנקרא רעיא מהימנא (הרועה הנאמן) שלא זו משכינא בכל אתר ועשה שלום (איחוד) בין קודשא בריך הוא ושכינתה. ובקשתו מה' לעבור ממידת גבורה (ששרשה כאן בספירת בינה והיא לא נענית בגלל מעשה העגל) למידת רחמים, להערות רוח תשובה בישראל מלמעלה ללמטה ללא התעוררות מלמטה שיהיו ראויים לרחמים.

(המשך מת"נ) ד"א (לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים מלמד שחלק הקדוש ברוך הוא כבוד לישראל יתר מכל אומות העולם דתינן תמן שור של

ישראל שנגח שורו שלנכרי פטור ושל נכרי שנגח שורו של ישראל חייב: בת ישראל לא תילד את הנכרית אבל נכרית מילדת בת ישראל: בת ישראל לא תניק בנה של נכרית אבל נכרית מניקה בנה של ישראלית ברשותה: גזילו של ישראל אסור ונגזלו של גוי מותר אבידתו של ישראל אסורה ואבידתו שלגוי מותרת: אמרו מעשה ששילחה מלכות שני אסטרוגולין אמרו להן לכו ולמדו תורתן של יהודים ובואו והודיעונו מה כתוב בה הלכו להן אצל רבן גמליאל לאושא ולמדו ממנו מדרש הלכות ואגדות הגיע זמן ליפטר אמ' לו רבינו כל תורתכם נאה ומשובחת היא חוץ מדבר הזה שאתם אומ' שור של ישראל שנגח שור של נכרי פטור ושל נכרי שנגח שורו של ישראל חייב: בת ישראל לא תילד את הנכרית אבל נכרית מילדת את בת ישראל: בת ישראל לא תניק בנה של נכרית אבל נכרית מניקה בנה של ישראלית ברשותה: גזילו של ישראל אסור ואבדתו שלגוי מותרת: הדבר הזה אין אנו מודיעין למלכות באותה השעה עמד רבן גמליאל ונתפלל עליהן ובקשו דבר ממה שהיה בידם ולא מצאו (שכחו מה שלמדו):

(דב' וזה"ב לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים – יתיב במקום פשטא במלה בת הברה אחת, בתפקיד דווקא כך, כהולך ומפרט ב-**[מת"נ] חֵבֶב** – מונח

בתפקיד רבוי דרשות בטעם מלת **עַמִּים** זקא-קטן בתפקיד של שני דברים בכל דרשה, שור ישראל שנגח שור נכרי פטור ולהפך, בת ישראל לא תילד נכרית ולהיפך, בת ישראל לא תניק בן נכרית ולהיפך, גזל ישראלי ע"י נכרי אסור, גזל גוי ע"י ישראלי מותר אבל **[ש"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן קיד]** אנו קי"ל גזל גוי אסור וכן פסק **[רמב"ם גנבה פ"א,ה"א]** כמו שהוכיח חכם צבי סי' כ"ו, אבידת גוי מותרת ולהיפך.

(המשך מת"נ) (לג,א) כָּל־קִדְשׁוֹ בְּיָדְךָ אלו גדוליהן של ישראל שהן ממשכנין נפשם על ישראל כגון שני' ב- **(יחזקאל ד,ד - ו ע"ש) וְאֵתָה שָׂכַב עַל־צַדִּיק הַשְּׂמָאִלִי וְשָׁמַת אֶת־עֵינָיו בְּיַת־יִשְׂרָאֵל עָלָיו מִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּשְׂכַּב עָלָיו תִּשְׂא אֶת־עֵינָיו:** **(יחזקאל ד,ה) שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם וְנִשְׂאָתָה עָיִן בְּיַת־יִשְׂרָאֵל:** **(יחזקאל ד,ו) וְנִשְׂאָתָה אֶת־עֵינָיו בְּיַת־הַיְהוּדָה אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לִשְׁנָה יוֹם לִשְׁנָה:** **(לג,א) וְהֵם תִּכְפוּ לְרִנְיָךָ** אפלו אנוסים ובזוים: **(לג,א) יִשְׂא מִדְּבַרְתִּיךָ** שקיבלו עליהן את כל דברי תורה ואמ' **(שמ' מש' כד ז) כָּל אֲשֶׁר־דִּבַּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:**

ד"א (לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים מלמד שלא כחיבה שחיבב הקדוש ברוך הוא את ישראל חיבב את אומות העולם: **(לג,א) כָּל־קִדְשׁוֹ בְּיָדְךָ** אלו נשמתן שלצדיקים שהן צורות אצלו במרום שכן אביגיל אומ' לדוד ברוח הקדש **(שמ"א כה,כט) וְהִימָה לְפָנַי אֲדֹנָי צְרוּרָהּ בַּצָּרוּר הַסִּיִּים** יכול אף של רשעים כן ת"ל **(שמ"א כה,כט) וְאֵת גִּישַׁי אֲבִיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ פֶּה קַלְעֵנִי:** מלמד שהוא מוסרין למלאכי שרת והן מצערין אותן ומשנקין אותן להודיען מה יהיה בסופן שני' **(איוב לג כב) וְתִקְבַּל לְשַׁחַת נַפְשׁוֹ וְחַתָּו לְמַמְתָּם:** **(לג,א) וְהֵם תִּכְפוּ לְרִנְיָךָ** אפלו נרתעין לאחוריהן שנים עשר מיל וחזורין שנים עשר מיל: **(לג,א) יִשְׂא מִדְּבַרְתִּיךָ** שקיבלו עליהן את כל דברי תורה ואמ' **(שמ' מש' כד ז) כָּל אֲשֶׁר־דִּבַּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:**

ד"א (לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים אלו ישראל (כך פתח **[מת"נ]** את דרשת הפסוק) שני' **(דב' וזה"ב לג,א) עַמִּים הֲרִי־קָרְאוּ:** ע"פ **(רש"י)** מלת **עַמִּים** במשמע שבטי י"ה **(לג,א) כָּל־קִדְשׁוֹ בְּיָדְךָ** אמ' משה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו שלעולם כשיגלו ישראל מעל אדמתם וזכור להם זכות אבות והושיעם: **(לג,א) וְהֵם תִּכְפוּ לְרִנְיָךָ** כשם שניהלתם במדבר כך תנהלם לעתיד לבוא שני' **(ישעי' מט ז) לֹא יִרְעָבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא־יִבְּסוּ שָׂרָב וְעָשָׂם:** **(לג,א) יִשְׂא מִדְּבַרְתִּיךָ** שתצילם ברחמך מעול מלכות ומן המות שנקרא **דְּבַר שֵׁנִי (חבק' ג,ה) לְפָנָיו יִגְדֹּר דְּבַר וַיַּצֵּא רִשְׁפֵי לְבַגְלָיו:**

(דב' וזה"ב לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים – מונח זקא-קטן, ז"ק בתפקיד שני דברים במלת **עַמִּים**. **(למוד א)** ע"פ **[מדרש תנאים (=מת"נ)] (דב' וזה"ב**

לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים מלמד שחיבב הקדוש ברוך הוא את ישראל יתר מכל אומות העולם וע"פ (סיום למוד זה בהמשך **מת"נ**) **(לג,א)**

וְהֵם תִּכְפוּ לְרִנְיָךָ אפלו חוטאים ומרגיזים: **(לג,א) יִשְׂא מִדְּבַרְתִּיךָ** שקבלו עליהן את כל דברי תורה ואמ' **(שמ' מש' כד ז) כָּל אֲשֶׁר־דִּבַּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:**

(למוד ב) מלת עַמִּים ע"פ **[מת"נ]** ד"א **(לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים** מלמד שלא כחיבה שחיבב הקדוש ברוך הוא את ישראל חיבב את אומות העולם: ע"פ **(רש"י)** **[דב' וזה"ב לג,א) אַף חֵבֶב עַמִּים** – גם אומות העולם כגון ערב רב ומן האומות שנתגייירו ובאו לקבל התורה עם ישראל גם אותם חיבב הקדוש ברוך הוא וקבלם [ו]שכן עליהם, כדכת' במזמור **(תה' סח,ב) יְקוּם אֱלֹהִים יִפְּצוּ אֹיְבָיו וַיְנוֹסוּ מִשְׁנָאִיו מִפְּנֵי:** דכת' ביה **(תה' סח,ח) רָכַב אֱלֹהִים רַבְתָּיִם אֶלְפֵי שָׁנָאן אֲדֹנָי יָם סִינַי בְּקַדְשׁ:** ע"פ **(רש"י בבלי ע"ז ג,ב) שתי רבבות חסר ב' אלפים (= 18000) [מדרש תנאים] (דב' הא' לב,ט) ... משם בחרו להן אומות העולם אלהות (היינו כעין עבודת ה' בשיתוף עם מלאכיו)**

[רחם ארחמנו, הרב סולובייצק אהרן הלוי ע' שפ (אוצה"ח)] הרבה ראשונים אומרים וכן פסק הרמ"א שבן נח לא הוזהר על

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

השיתוף אבל הוא לא יהיה גר תושב אם הוא עובד עבודה זרה על ידי שיתוף ... הצווי לישראל (שמ' מש' כביט) זבס לאלהים יתהם בלתי לה לבדו: אם הוא עובד עבודה זרה על ידי שמשתפים שם שמים עם דבר אחר כמו שהנוצרים עושים הוא חייב מיתה אבל בכך נח שיטת התוספות היא שכן נח אינו מוזהר על עבודה זרה בדרך השיתוף אבל כדי להיות גר תושב גמור שיהיה לו את השם של גר תושב אז הוא צריך לקבל לא לעבוד עבודה זרה אפילו על ידי שיתוף.

נבחונן בדרשות [מת"נ] בכתוב (לג,ג) פל-קדשיו ביה

(לג,ג) פל-קדשיו ביה אלו פרנסיהן של ישראל שהן נותנין נפשם על ישראל כגון שני במשה
 (לג,ג) פל-קדשיו ביה אלו גדוליהן של ישראל שהן ממשכנין נפשם על ישראל כגון שני ב- (יחזקאל ד,ד - ו ע"ש)
 (לג,ג) פל-קדשיו ביה אלו נשמתן של צדיקים שהן צרוות אצלו במרום שכן אביגיל אומ' לדוד ברוח הקדש
 (לג,ג) פל-קדשיו ביה אמ' משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כשיגלו ישראל מעל אדמתם זכור להם זכות אבות והושיעם:

(לג,ג) פל-קדשיו – מקף כבורר מיהם הקדושים של עם ישראל בברכת משה.
 (לג,ג) פל-קדשיו – טפחא ללא מרכא לפני בתפקיד שנוי ורבוי המרמוז לדרשת [מת"נ] המכלילה את משה בקדושי ישראל בדרשת פרנסים, לפי הדוגמא של משה נביא ה', מנהיג רוחני, מכפר בתפלתו על חטאות ישראל, שופט ראשי, מלך מדיני, מנהיג כלכלי. מענותותו של משה מן הסתם לא התכוין אל עצמו.
 לפי הדוגמא של יחזקאל נביא ה', מכפר בגופו על חטאות ישראל. לפי הדוגמא של דוד צדיק, מלך מדיני, שופט, מתכנן בית המקדש, מחבר ועורך תהלים. לפי הדרשה האחרונה אלו ג' אבות עם ישראל. לפי הסבר [מתוק מדבש, פו' (אמר כג,כד) ראש השנה] מקור נשמות ג' האבות הוא בחכמה דאצילות ולפי [ר' צדוק הכהן מלובלין] בחכמה ובינה דאצילות. לפי הסבר [הסולם פו' (אמר כג,כד) ראש השנה] אברהם בעבודתו בעולם החומר תקן בעולם הרוחני. ולענ"ד תיקון זה איפשר לפי הסבר [ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק דברים ראש השנה] (שב)אברהם התחיל שני אלפים (של) תורה וקיים כל התורה כולה ויצחק גם כן על פי שמוכא בזוה"ק (ח"ג א' ב) אורייתא מסיטרא דגבורה קא אתיא ויעקב שהוה בחינת אמת ואמרו [ברכות ה' ב] אמת זו תורה וכתבי (מיה זכ, תתן אמת לעיניך. וחכמה ובינה המכונים אבא ואמא שהם הולידו האבות שהיו שורש תורה שבכתב וכן בריאת העולם היה על ידי חכמה ובינה וכאמור: ראה הסבר ב- (דברים נצבים ל, כ). הליכת עם ישראל בדרך האבות אמורה להביא לאיחוד קודשא בריך הוא ושכינתה.

(לג,ג) פל-קדשיו ביה – אתנה כמגביל את נפשות הצדיקים הגנוזות אתו, כפ' [רש"י] ע"פ (שמ"א כה, כט). הסבר זה מתאים עם המשך [רש"י] (לג,ג) פל-קדשיו ביה - כל צדיקיהם וטוביהם דבין כן ולא משו מאחריך ואתה שומרם:
 (לג,ג) והם תפיו לרנלה - והם מתמצעים ומתכנסים לתחת צלך:
 (לג,ג) ישא מדברתיך - מקבלים גזרותיך ודתותיך בשמחה. ואלה דבריהם:

אלא שהסבר זה לא מאוחד יפה עם החלק הראשון של [רש"י] והמשך [מת"נ] (לג,ג) והם תפיו לרנלה ישא מדברתיך: המלמד על כלל עם ישראל הדבקים בה' ובתורתו בין ברצון בין באונס, בין צדיקים בין חוטאים ומרגיזים. כנלמד בדרשות [מת"נ] בכתוב (לג,ג) והם תפיו לרנלה ישא מדברתיך:

(לג,ג) והם תפיו לרנלה אפלו אנוסים ובזוים: (לג,ג) ישא מדברתיך שקיבלו עליהן את כל דברי תורה ואמ' (שמ' מש' כד ז) פל אשר-דבר ה' נעשה ונשמע:
 (לג,ג) והם תפיו לרנלה אפלו נרתעין לאחוריהן שנים עשר מיל וחוזרין שנים עשר מיל: (לג,ג) ישא מדברתיך שקיבלו עליהן את כל דברי תורה ואמ' (שמ' מש' כד ז) פל אשר-דבר ה' נעשה ונשמע:
 (לג,ג) והם תפיו לרנלה כשם שניהלחם במדבר כך תנהלם לעתיד לבוא שני' (ישעי מט ז) לא ירעבו ולא יצמאו ולא יגם שרב ושמע: (לג,ג) ישא מדברתיך שתצילם מרמחין מעול מלכיות ומן המות שנקרא דבר שני' (חבק ג,ה) לפגיו ילה דבר ויצא רשף לרגליו:
 (לג,ג) והם תפיו לרנלה אפלו חוטאים ומרגיזים: (לג,ג) ישא מדברתיך שקבלו עליהן את כל דברי תורה ואמ' (שמ' מש' כד ז) פל אשר-דבר ה' נעשה ונשמע:

[רש"י] (לג,ג) והם תפיו לרנלה - והם ראויים לכך, שהרי תכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגלך בסיני. תכו לשון פועלו, הותווכו לתוך מרגלותיך: [שפת"ח כ] פ' תפיו כמו תוך והוא מבנין פועל כלומר שנכנסו לתוך מרגלותיו דהיינו תחתיתו של הר שהם כדמות רגליו ואמר והם ראויים לכך כדי לקשר הדיבור (לג,ג) והם תפיו לרנלה עם דבור של (לג,ג) פל-קדשיו ביה כאלו אמר ולמה זכו נפשותם (של כלל ישראל) להיות גנוזות תחת כסא וכו' יותר משאר בני אדם מפני שהם תפיו לרנלה:

(לג,ג) והם תפיו לרנלה – (אתנה) פשטא מונח זקא-קטן והוא פעולה ואחריו פעולה ע"פ [מת"נ] (לג,ג) ישא מדברתיך שקבלו עליהן את כל דברי תורה, ע"פ [רש"י] מקבלים גזרותיך ודתותיך בשמחה. ואלה דבריהם: תבנית העשויה ללמד לאחריו ואלפניו וזה כהסבר [שפת"ח כ] של קישור הדיבור (לג,ג) והם תפיו לרנלה עם דבור של (לג,ג) פל-קדשיו ביה מפני שנושאים מדברתיך - מקבלים גזרותיך ודתותיך בשמחה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקהא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגזור, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בוור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סודר שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו- זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשישם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מתיצה. עפירה. שגגה = שפחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתורשבע"פ.

1.11 דברים וזאת הברכה לג,א - שבת חול המועד (התשפ"ב - התשפ"ג)

דברים וזאת הברכה לג,ד: תורה צוה לנו משה קהלת יעקב:

[מדרש תנאים (=מת"ג) (הופמן)] (דב' וז"ב לג,ד) תורה צוה לנו משה קהלת יעקב: שכן משה אומ' (דב' עקב ג,א) ונאעש ארון עצי שטים וכן שלמה אומ' (מל"א חבא) ונאשם שם מקום לארון הוי הצווי הזה אינו אלא (לג,ד) לנו אינו אלא בעבורינו: (לג,ד) תורה צוה לנו משה לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו: מורשה אל תהי קורא מורשה אלא מאורסה מלמד שהתורה ארוסה לישראל וכאשת איש לאומות ומנ' שהתורה ארוסה לישראל שנ' (הושע ב,כא) וארשתיה לי לעולם וארשתיה לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים: (הושע ב,כב) וארשתיה לי בצמחנה ונדעת אתה: ס ומנ' שהיא כאשת איש לאומות שנ' (משלי ו,כז) הנתתה איש אש בחיקו ורגליו לא תשרפנה: (משלי ו,כח) אם יתקף איש עליהם תחלים ורגליו לא תפוינה: (משלי ו,כט) פן בקא אל-אשת רעהו לא ינקה קל-הנגע בה: ד"א (לג,ד) מורשה אפלו יחיד שבישראל שלמד דברי תורה ופירש למקומות אחרים אינו בוש שיחזור שכן הוא אומ' לירושת אבותי אני חוזר מושלו מלה"ד (משל למה הדבר דומה) לבן מלכים שהלך למדינת הים אפלו לאחר מאה שנה אינו בוש שיחזור שכן הוא אומר למלכות אבותי אני חוזר: (לג,ד) קהלת יעקב שתהו עשויים אגודה אחת ולא עשויים אגודות אגודות: ד"א (לג,ד) מורשה ולא ירושה שלא יאמר בן עם הארץ הואיל ואין אבי תלמיד חכמים מה אני מועיל אם אלמד תורה אלא (במ' בלק כד,ז) יגל-מנים מקלנו מן הדלים שבו:

[אור החיים] (דב' וז"ב לג,ד) תורה צוה לנו משה וגו'. יש להעיר כיון שהוא המדבר היה לו לומר תורה צויתי לכם וגו', ואולי כי פסוק זה נסמך למה שלפניו על זה הדרך (לג,ד) ישא עם ישראל (לג,ד) מדברתיה בקול אחד כולם (לג,ד) תורה צוה לנו משה וגו', וכן הם הדברים שכל ישראל יחדיו ישאו קולם בפתחת התורה ואומרים (לג,ד) תורה צוה לנו משה וגו' אנו מקבלים אותה (לג,ד) מורשה קהלת יעקב, ופירוש (לג,ד) צוה לנו אפטר לפרשה לעוז מלכות כאומרם ז"ל אין צו אלא מלכות שהמליכה עלינו שעל פיה יקום דבר, וגם המלך אשר ימליכו עליהם יהיה על פי התורה ואתה יכתוב וישם לפניו כאומרם (דב' שפי' יז,יח) ונכתב לו את-משנה התורה וגו', והוא מאמר הכתוב (משלי ח,טו) בי מקלים ומלכו, ולמעלה בפסוק אף חובב פירשנו הכתוב באופן אחר על נכון:

פסוק (דב' וז"ב לג,ד) פותח ב- תורה צוה לנו - (סלוק) מרכא טפחא כעין מדת סמוכין כעין (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו (שלפניו) מוכיח עליו, ו/או כ"ג מל"ב מדות מדבר שהוא מוכיח על חבירו, כגון בין תפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) רמז ללמוד מהכתוב בחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמז ללמוד מ-(ב) ל-(א) נאמר ב-(דב' וז"ב לג,ד) אף חבב עמים - מונח זקא-קטן, ז"ק בתפקיד שני דברים במלת עמים. (למוד א) ע"פ [מדרש תנאים (=מת"ג) (דב' וז"ב לג,ד) אף חבב עמים מלמד שחיבב הקדוש ברוך הוא את ישראל יתר מכל אומות העולם וע"פ (סיום) למוד זה בהמשך מת"ג) (לג,ד) והם תכפו לרגלך אפלו חוטאים ומרגזים: (לג,ד) ישא מדברתיה שקבלו עליהן כל דברי תורה ואמ' (שמ' מש' כד ז) כל אשר-דבר ה' נעשה ונשמע:

בדרך הלמוד של [מת"ג] הסיפא של (לג,ד) ישא מדברתיה שקבלו עליהן כל דברי תורה ומניין לו ש"דברותיך" זאת התורה? על-כן יש להסיק ש-(דב' וז"ב לג,ד) תורה צוה לנו משה מלמד סמוכין לכתוב אלפניה, מלמדת ש"דברותיך" הן דברי תורה וכפי שנדרש ב-[מת"ג] הצווי הזה אינו אלא לנו אינו אלא בעבורינו, היינו "דברותיך" היו מבוססים בתורה ומקבלים עלינו לקיים כל דברי התורה. ולפי [אור החיים] פסוק זה נסמך למה שלפניו על זה הדרך (לג,ד) ישא עם ישראל (לג,ד) מדברתיה בקול אחד כולם (לג,ד) תורה צוה לנו משה וגו'

[הכתוב והקבלה] (דב' וז"ב לג,ד) תורה צוה לנו המפרשים יחברו מקרא זה למה שאמר מלפנינו (לג,ד) ישא מדברתיה כלומר מה הנה המדברות אשר יקבלו עליהם עז"א (לג,ד) תורה צוה לנו (דב' וז"ב לג,ד) - מקא כבורר בין "לנו" כאגודות אגודות וכל אגודה תלמד בתורה לפי דעתה ובין "לנו" כאגודה אחת ומשה בכללה. (לג,ד) משה - אתנה כמגביל, שנהיה אגודה אחת ונלמד בתורה כקבלת משה מסיני בלבד. [ראב"ע] העתקנו מפי משה ירושה בידינו.

(לג,ד) מורשה - טפחא ללא מרכא לפני בתפקיד שנוי כדרשת [מת"ג] אל תהי קורא מורשה אלא מאורסה מלמד שהתורה ארוסה לישראל, וכאשת איש לאומות - , [בבלי סנה' צאב,ב] שלאומות אסור ללמוד בה ואסור לישראל ללמד תורה לאומות ו-[העמק דבר] מסביר לאומות אסור לעסוק בעומק הלכה ומוסיף לקח וגוי העוסק כך חייב מיתה כמש"כ הט"ז באו"ח סימן מ"ט. ומ-[בבלי סנה' צאב,ב]. לומד [העמק דבר] אר"י א"ר כל המונע הלכה מפי תלמיד כאלו גוזלו מנחת אבותיו, שנאמר (דב' וז"ב לג,ד) תורה צוה לנו משה קהלת יעקב: מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית.

(לג,ד) תורה צוה לנו - מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, לתמוך בתלמידי חכמים להרבות עמלם בתורה [העמק דבר] וכדאי פ' מקום שנהגו [בבלי פסחים נגב,ב] אמר רבי יוחנן כל המטיל מלאי לכיס של ת"ח זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר (קהלת ז,יג) כי בצל הקנהה בצל הכסף [בית יוסף יר"ד רנב אות יא]

[רמב"ן] (דב' וז"ב לג,ד) ... ודרשו רבותינו [מדרש תהלים א], שלא אמר מורשה בית יעקב או זרע יעקב. ואמר (לג,ד) קהלת יעקב לרמז שיקהלו רבים עליהם ותהיה התורה לעולם מורשה ליעקב ולכל הנקהלים עליו, הם הגרים הנלוים על ה' לשרתו ונספחו על בית יעקב, ונקראו כלם קהלת:

(לג,ד) קהלת יעקב - מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות. (א) [רש"י] אחזונה ולא נעזבנה: ישראל אוהזים בתורה ומגבילים עצמם לא לעזבה. (ב) [רמב"ן] כל הנקהלים על ישראל מגבילים עצמם לקיים רק את התורה שהיא מורשה (המורשת הרוחנית היחידה של) קהלת יעקב: (ג) הפצת דעת ויראת שמים מוגבל לעם ישראל [אילת השחר] (דב' וז"ב לג,ד) ... מורשה קהלת יעקב: ... הפסוק מלמדנו דכלל ישראל הם היורשים המפיצים דעת ויראת שמים בעולם, והשייכות הזה לתורה נקרא ממשיך לירושת אביו להפיץ דעת ויראת שמים וצדק ומשפט בעולם: (ד) אחדות עם ישראל תנאי מגביל לקבלת התורה, ע"פ [אלשיך] משה קבל תורה לא בשביל עצמו אלא בשביל ישראל רק אחרי שכל ישראל קנו אחדות שלם - הקהלם והתאחדם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששורה, עיירה, שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפינו ששורה, מחיצה, עיירה, שגגה = שכתה: פיר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

דברים וזאת הברכה לג,ח: וּלְלִנְי אָמַר הַמֶּלֶךְ וְאוֹרֵיךְ לְאִישׁ חֲסִידֶיךָ אֲשֶׁר נָסִיתוּ בְמִסָּה תְרִיבָהוּ עַל־מֵי מְרִיבָהּ:

[מדרש תנאים (=מת"ג) (הופמן)] (דב' וזה"ב לג,ח) וּלְלִנְי אָמַר ר' שמעון בן אלעזר אומר בכל מקום הוא מזכיר שמעון ולוי כאחת ששניהן שותו בכוס אחד שני (בר' ויחי מט,ז) אָרוֹר אַפֶּם בְּיַ עֶז מושלו מלה"ד לשנים שלוו מן המלך אחד לווה מן המלך ופרע למלך וחזר והלוה את המלך ואחד לווה מן המלך לא דיו שלא פרע אלא חזר ולוה כך שמעון ולוי שניהם לוו מן המקום איכן לווה לוי מן המקום בשכם (בר' וישלח לד,ה) **וַיִּקְחוּ שְׁגִירֵי־בְנֵי־עֶקֶב שְׁמֵעוֹן וְלֹאֵי אַחֵי וּפְרַע לַמֶּלֶךְ אִיכָן פְּרַע לֹוי לַמְּקוֹם בַּמְּדָבָר שֵׁנִי** (שמ' תשא לב,כ) **וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה** איכן הלוה לוי את המקום בשטים שני' (במ' בלק כה,ז) **וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶס בֶּן־דָּוִד**: איכן לווה שמעון מן המקום בשכם שני' (ברא' וישלח לד,ה) **וַיִּקְחוּ שְׁגִירֵי־בְנֵי־עֶקֶב** ולא דיו שלא פרע אלא חזר ולוה איכן לווה שמעון מן המקום בשטים שני' (במד' פי' כה יד) **וַשֵּׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֶּסָּה אֲשֶׁר הִפֵּה אֶת־הַמְּדַבְּרִית זִמְרֵי בְרִסְלוּא וְנִשְׂאֵי בֵּית־אֲבִי לִשְׁמַעֲוִי**: **הַמֶּלֶךְ וְאוֹרֵיךְ** למה שראוי ללבוש אורים ותומים: **לְאִישׁ חֲסִידֶיךָ** למי שנעשו לו חסדים על ידי בניך: **אֲשֶׁר נָסִיתוּ בְּמִסָּה** בכל שנסיתו עמד בניסיונו: **תְּרִיבָהוּ עַל־מֵי מְרִיבָה** סיקה פנטיון נעשה לאחיו אם משה אמר (במ' חקת כ,ג) **שְׁמַעֲוִינָא הַמְּרִים הַמְּרִים** אהרן ומרים מה עשו:

(דב' וזה"ב לג,ח) וּלְלִנְי אָמַר – מונח זקא-קטן בתפקיד שנים, המאמר ליהודה כלל בתוכו רמז לשמעון (דב' וזה"ב לג,ח) **וַיָּצֵאתָ לַיהוָה וַיֵּאמַר שְׁמַע ה'**, (שמע רמז לשמעון). המאמר ללוי כולל רמז לשמעון, כי כמשל ב-[מת"ג] שמעון לווה פעמיים מהמלך – הקב"ה, ולא פרע את שתי ההלוואות, ובשיתין נשיא השבט כשל מאד וכן מבני שמעון.

דברים וזאת הברכה לג,כג: וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׁבַע רְצוֹן וּמְלֵא בְרַכָּתֵי ה' **יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה: ס**

[ירושלמי ברכות פ"ז,ה"ה] אמר רבי אחא שלשה דברים נאמרו בכוס של ברכה: מלא, עיטור, ומודח. ושלשתן בפסוק אחד (דב' וזה"ב לג,כג) **וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׁבַע רְצוֹן וּמְלֵא בְרַכָּתֵי ה'**. **שְׁבַע** עיטור, **רְצוֹן** מודח, **מְלֵא** כמשמעו. אמר רבי חנינא אם עשיתה כן מה כתיב תמן **יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה** את זוכה לירש העולם הזה והעולם הבא. אמר רבי אלעזר כוס פגום אין מברכין עליו טעמו פוגמו את שמע מינה תלת שמע מינה כוס פגום אין מברכין עליו וצריך שיהא בו כשיעור וטעמו פגמו וגו' **[בראשית רבה (וילנא) פרשה צט]** נפתלי אילה שלוחה, זו בקעת גנוסר שהיא ממהרת את פירותיה כאילה, הנותן אמרי שפר, שארצו מתברכת שנאמר (דברים לג) נפתלי שבע רצון וגו', והם מבכרין מפירותיהם למלכים ומשפירים דבריהם ואם היה בלבן עליהן היו מתרצין להן, בן פורת יוסף, וכי פורת לית הוא יוסף אלא מהו בן פורת שעל ידי פורת נתגדל.

[פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ט - למנצח על הנגינות] ילמדנו רבינו אדם מישראל מהו שיהא רשאי לברך על הכוס כשאינו מודח, א"ר אחא בשם ר' יוחנן כוס של ברכה מצוותו שיהא מודח ושיהא עטור ושיהא מלא, מניין (לג,כג) **נַפְתָּלִי שְׁבַע רְצוֹן וּמְלֵא בְרַכָּתֵי ה'**, אלו ג' ברכות צריך שיהא בכוס של ברכה, אמרו בשם ר' יוחנן וצריך שיהיו עיניו בכוס, ושיהא בידו של ימין, ושתהא ידו מן הטבלא טפח, ושיהא מברך באימה ולא בקלות ראש, א"ר אבא בשם רבי חייא ור' חייא בשם רבי יוחנן עומד ואוכל יושב ומברך, יושב ואוכל מסיב ומברך, מסיב מתעטף ומברך, מהו מתעטף שאם הייתה זרועו גלוי מכסה אותו ומברך, כדי שיהא עושה את המצוה באימה, **[אנציקלופדיה תלמודית כרך כז, [כוס של ברכה] טור תנה]** בירושלמי אמר ר' אחא: שלשה דברים נאמרו בכוס של ברכה, מלא עיטור ומודח, ורמז לשלשתם מן הכתוב: (לג,כג) **נַפְתָּלִי שְׁבַע רְצוֹן וּמְלֵא בְרַכָּתֵי ה'** ^{134/134}, "שבע" היינו עיטור - שנראה כשבע בכוסות רבים ¹³⁵ - "רצון" הוא מודח - שכשהוא מודח, רצון כל אדם לשתות בו ¹³⁶ - ו"מלא" כמשמעו ¹³⁷. רב יהודה ורב חסדא היו מעטרים כוס של ברכה, ורב פפא ורב אשי ¹³⁸ נהגו להתעטף כשהיו מברכים ¹³⁹, ויש מן הראשונים שכתבו שכמו כן היו נוהרים בכל עשרת הדברים שנאמרו בכוס של ברכה ¹⁴⁰, שהיו מחמירים על עצמם ¹⁴¹, ליתר שאת וליפוי המצוה ¹⁴², או מן הדין ¹⁴³.

[תוס' בבלי ברכות נא] מראה הפנים - ד"ה זוכה לשני עולמות בשם הר"ר יוסף ממרשיל"א היה לו לכתוב "רש" וכתב "ירשה" הרי יודי ה"א יתירה לרמו שבהם נבראו שני עולמים כדאמרין במנחות. עוד יש לפרש לפי שידוע שים הוא דין והוא מערב ודרום הוא חסד ולרמז על העוה"ז שניתן על צד החסד ועל דרך עולם חסד יבנה ועל עוה"ב שניתן למי שזוכה בדין.

(לג,כג) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׁבַע רְצוֹן – פעמיים זקא בין שני קיסרים, כעין דבר החזור, חוזר כל שנה שפע פירות מבכרים ועל ידן מרצין מלכים עוינים. **[בראשית רבה (וילנא) פרשה צט]**

(ט: כעין בנין אב כ-) א"ר אחא בשם ר' יוחנן כוס של ברכה מצוותו שיהא מודח ושיהא עטור ושיהא מלא, ... ושיהא מברך באימה ולא בקלות ראש, (ט:טה:ברכה צריכה להיות ככובד ראש ואימה כך בכל אכילה וברכתה צריך להיות כ-) א"ר אבא בשם רבי חייא ור' חייא בשם רבי יוחנן עומד ואוכל יושב ומברך, יושב ואוכל מסיב ומברך, מסיב מתעטף ומברך, מהו מתעטף שאם הייתה זרועו גלוי מכסה אותו ומברך, כדי שיהא עושה את המצוה באימה, **[פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ט]**

(או כעין בנין אב) ויש מן הראשונים שכתבו שכמו כן היו נוהרים בכל עשרת הדברים שנאמרו בכוס של ברכה, שהיו מחמירים על עצמם ליתר שאת וליפוי המצוה או מן הדין. **[אנציקלופדיה תלמודית כרך כז, [כוס של ברכה] ראה פעמיים זקא בין שני קיסרים [רש"י] (דב' וזה"ב לג,כג) יָם וְדָרוֹם יִרְשָׁה** – ים כנרת נפלה בחלקו ונטל מלא חבל חרס' בדדומה לפרוש חרמים ומכמורות:

(לג,כג) יָם וְדָרוֹם – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. זה כפ' [רש"י] (שבנוסף לים כנרת ומדרומו) נטל מלא חבל חרס' בדדומה. וזה מתואם עם פ' [מלב"ם] (יהושע יט,ג) וַיָּקֵי גְבוּלָם. (של שבט נפתלי) לכל אורך הירדן דדומה עד גבול שבט יהודה. **יהושע יט** (לב) לַבְנֵי נַפְתָּלִי יֵצֵא גְבוּל הַשִּׁשִּׁי לַבְנֵי נַפְתָּלִי לַמְּשֻׁחָתָם:

(לג) וַיָּקֵי גְבוּלָם מִחֶלְף מַאלוֹן בְּצִעֲנַיִם וְאֶדְמֵי הַגֶּבֶב וַיִּבְנֹאֵל עַד־לְקָיִם וַיָּקֵי תְּצֻאוֹתָיו הַיַּרְדֵּן:

[מלב"ם] (יהושע יט,ג) וַיָּקֵי גְבוּלָם. הנה כל מקום שנשאר עדיין מא"י אחרי החלוקה הנזכר היו לבני נפתלי (חוץ מדין, שנטל במערב). והנה אצל הירדן נשאר כל רוחב א"י שכנגד הירדן, כי כבר בארנו (טז, ז) שגבול יוסף המזרחי פגע זא"ז באלכסון אצל מי יריחו ולא הגיע עד הירדן, וכן גבול מזרח של בנימין הגם שעלה מן הירדן אל כתף יריחו מצפון בכ"ז לא היה לו רק מיריחו ואילך, וכמ"ש רז"ל (ספרי במדבר, פ"א) שדושה של יריחו לא נתחלק לשבטים, ולא לקחה בנימין עד בימי דוד או שלמה שנבנה המקדש בחלקו. וכן יששכר שלקח אחרי בנימין והיו תוצאות גבולם הירדן, לא היה עד הירדן ממש, ונשאר כל רוחב א"י במצד מזרח אצל הירדן לנפתלי (ועיין מ"ש למעלה טז, ו). וזוה תבין מ"ש פה שנפתלי פגע עם יהודה הירדן מזרח השמש, לפ"ז ארך ארץ נפתלי בצד המזרח היה כל ארך הירדן, ונגדו בצד מערבו היה גבולם מחלף מאלון בצעננים עד לקום, כ"ז היה בשטח צד המערב, ומצד המזרח והיו תוצאותיו הירדן, שהירדן הגביל שטח המזרח:

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = סוף – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ל"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

1.12 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשפ"ג – התשפ"ד)

דברים וזאת הברכה לג,ט: האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הפיר ואת בנו בניו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך ינצרו:

[מדרש תנאים לדברים (הופמן) = מד"ת] (דב' וזה"ב לג,ט) האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו וכי עלת על דעתך ששבט לוי עובד ע"ז היה ומה ת"ל (לג,ט) האמר לאביו ולאמו זה אבי אמו מישראל: ואת אחיו לא הפיר זה אחי אמו מישראל: ואת בנו בניו לא ידע זה בן בתו מישראל: כי שמרו אמרתך במצרים: ובריתך ינצרו על הים: ד"א כי שמרו אמרתך במילה ובריתך ינצרו במרגלים (אף על פי כן?) (משלי כז,יח) נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יבדד: על ידי שמיהו ביד ישראל במצרים על ע"ז ומניין, שעבדו ישראל ע"ז במצרים שני' (יחז"ל, כ"ז) ואמר אלהם איש שקוצי עינו השליכו ובגלגלי מצרים אליהם אגני ה' אלהיהם: ומני' ששבטו שללוי מיחה בידן שני' (שמות ד"ד) הלא אהרן אהיה סלוי ידעתי כי יבדד יבדד ומה ת"ל דבר יבדד ומיחה בידן במצרים ועתיד לדבר ולמחות במדבר:

בהמשך לאותו מדרש כב-[מד"ת שם] נאמר ב-[מדרש הגדול] (דב' וזה"ב לג,ט) אמר ר' יהושע בן לוי אין הקדוש ברוך הוא נזקק לדון תחלה אלא שבטו של לוי, שנאמר (מלאכי ג,א) וישב מצרף ומטהר פֶסֶף ונטהר את־בְּגֵדֵי־לְוִי ונזקק אִתָּם פְּהַב וּכְפָסָף, ובמה הן זוכין בדין, בשכר שצידקו את ישראל, שנאמר (מלאכי ג,א) והיו לה' מגישי מנחה בצדקה: מהוא בצדקה, בשכר אותה צדקה.

(דב' וזה"ב לג,ט) האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו – זקא-קטן מרמז לשני למודים, (למוד א) (דב' וזה"ב לג,ט) האמר לאביו ולאמו – גרשיים מהפך פשטא בתפקיד כעין יצא להקל ולא להחמיר כנדרש ב-[מד"ת שם] וכי עלת על דעתך ששבט לוי עובד ע"ז היה אלא שמדובר בישראלים קרובי משפחות לויים.

(למוד ב) ע"פ [מדרש הגדול] ע"י נאמנות שבט לוי לה' ותורתו במצרים ובמדבר וביצוע פקודת משה להעניש עובדי העגל הם הסירו את הקטרוג מעל כלל ישראל וכך צידקו את ישראל הנותרים.

(דב' וזה"ב לג,ט) לא ראיתיו ואת אחיו לא הפיר – זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים כאן בין סלוק ואתנה, בתפקיד כעין דבר חוזר וקורה. שבט לוי היו ונשארו נאמנים לה' ולתורתו כפי שנמסרה להם מיעקב ויוסף (למוד א) כי שמרו אמרתך במצרים: ובריתך ינצרו על הים: (למוד ב) כי שמרו אמרתך במילה ובריתך ינצרו במרגלים. אפשר שהכוונה שאחרי מות המרגלים שלא השתתפו בנאמר ב-[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (אפשטיין-מלמד)] (שם' בשלח טו,כב) דומה שלא נשאר אדם במצ' נעשה עבודה זרה שתרד בראשנו למצרים (במ' שלח י"ד), ויאמרו איש אליהו ונגה ראש ונשובה מצר'מה: יכול שאמרו ולא עשו ת"ל (נחמיה ט"ו), ונמאנו לשמע ולא זכרו נפלאותיה אשר עשית עמ'ם.

(למוד ג) שבט לוי מיחו ביד ישראל במצרים על ע"ז, חזרו ומיחו במעשה העגל, חזרו ומיחו אחרי פרשת המרגלים. (למוד ד) אהרן הכהן הבא משבט לוי דיבר ומיחה בידן במצרים ועתיד לדבר ולמחות במדבר:

[מד"ת] (דב' וזה"ב לג,ט) כי שמרו אמרתך במילה ואילו [יל"ש] (דב' וזה"ב לג,ט) דורש שבטו של לוי לא עבדו ע"א שנאמר (דב' וזה"ב לג,ט) כי שמרו אמרתך וזה מתאים ל-[למוד א] מהלמוד בתבנית זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים. [ילקוט שמעוני וזה"ב רמז תתקנה = יל"ש] (דב' וזה"ב לג,ט) דורש על (דב' וזה"ב לג,ט) ובריתך ינצרו שבטו של לוי מל במדבר לפי [יל"ש] ינצרו – סלוק כמגביל, שרק שבט לוי מל במדבר.

נעניין ב-[מדרש הגדול]

(מלאכי ג,א) וישב – קדמא בתפקיד תחלה [מדרש הגדול] אמר ר' יהושע בן לוי אין הקדוש ברוך הוא נזקק לדון תחלה אלא שבטו של לוי, (מלאכי ג,א) מצרף ומטהר פֶסֶף – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז להוציא את הכתוב ממשושו ולקוראו כ- מצרף ומטהר פֶסֶף באש אלא בירור מדוקק (למוד א) [אלשיך] (מלאכי ג,א) וישב מצרף ומטהר פֶסֶף. כי ישב וינוח אז מעשות כן רק שבטו בלבד ולא צירוף באש מצרף, כי אדרבה ונטהר את־בְּגֵדֵי־לְוִי כי אין אליהו בא לטמא ולרחק, כי אם אדרבה וטהר אותם ויחזיקם לטהורים: (למוד ב) וגם יש בחינה אחרת והיא כי נזקק אִתָּם וכו', שהוא שיפריש העכורים והמעורבים שאינם מבית לוי והוא זקוק שלא באש מצרף: [רד"ק] (מלאכי ג,א) וישב – כמו השופט שיושב לשפוט את העם ולהבדיל החייב מן הזכאי כן יהיה אותו היום שיהיה מצרף ומטהר כסף ומעביר ממנו הסיגים והם הרשעים:

(ג,א) ונטהר את־בְּגֵדֵי־לְוִי – והם הכהנים, ולפי שדבר עליהם בפרשה שלמעלה זכר אותם עתה בפרט:

(מלאכי ג,א) והיו לה' מגישי מנחה בצדקה: – מה שאין כן כהני הדור הזה כמו שאמר למעלה שהיו מקריבים בהמות בעלת מום:

[מלבי"ם] (מלאכי ג,א) וישב מצרף ומטהר פֶסֶף, אחר שיצרף את הסיגים שהם הרשעים שזה יהיה תיכף בהראותו, ואח"כ ישב בקביעות, ואז יתמיד לצרף ולטהר גם את הכסף, שגם את הטובים שנשארו אחרי הבדלת הסיגים והרשעים יצרף שנית, כמי שמטהר שנית את הכסף הנקי שכבר נבדלו הסיגים ממנו והוא כבר בגדר הכסף ומצרפו שנית, כמ"ש כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים, (ג,א) ונטהר את־בְּגֵדֵי־לְוִי, שגם את שבט לוי שדומים ככסף יטהר, וזקק אותם כזהב וככסף, והטהרה הזו ידמה כזקוק הזהב והכסף, שהזהב חומר יותר יקר וצריך זקוק יותר מן הכסף ומקפידים על סיגיו יותר מעל סיגי הכסף, כן את בני אהרן אשר בין שבט לוי יזקק יותר מזיקוק של יתר בני השבט, (ג,א) והיו לה' מגישי מנחה בצדקה: עד שהכהנים שיהיו לה' להגיש מנחה לפניו, יהיו רק אלה אשר היו לה' בצדקה, הדיינו במעשים טובים שבין אדם למקום, שזה גדר הצדקה, וכמו שמבואר ביחזקאל סי' מ"ג שרק הכהנים בני צדוק יהיו ראויים להקריב בבמה"ק לע"ל, אבל יתר הכהנים שלא עמדו בצדקתם לא יקרבו אל המזבח להקריב קרבן לה':

(מלאכי ג,א) וישב מצרף ומטהר פֶסֶף ונטהר את־בְּגֵדֵי־לְוִי ונזקק אִתָּם – זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים כאן בין סלוק ואתנה, בתפקיד כעין הקש ודבר חוזר וקורה. כמו שהלויים זקקו את עם ישראל במדבר כך הקב"ה יזקק את הלויים והכהנים מהפגומים והעברניים שביניהם. זקוק בשלבים אחדים וגם זקוק קבוע.

(ג,א) והיו לה' – פשטא זקא-קטן כשני למודים בפשט (למוד א) במעשים טובים שבין אדם למקום, שזה גדר הצדקה, (למוד ב) ראויים לקרב אל המזבח להקריב קרבן לה':

(ג,א) מגישי מנחה – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שמרמז ראויים להקריב בבית המקדש לעתיד לבוא. (ג,א) בצדקה – סלוק כמגביל ע"פ [מלבי"ם] וכמו שמבואר ביחזקאל סי' מ"ג שרק הכהנים בני צדוק יהיו ראויים להקריב בבמה"ק לע"ל, אבל יתר הכהנים שלא עמדו בצדקתם לא יקרבו אל המזבח להקריב קרבן לה':

